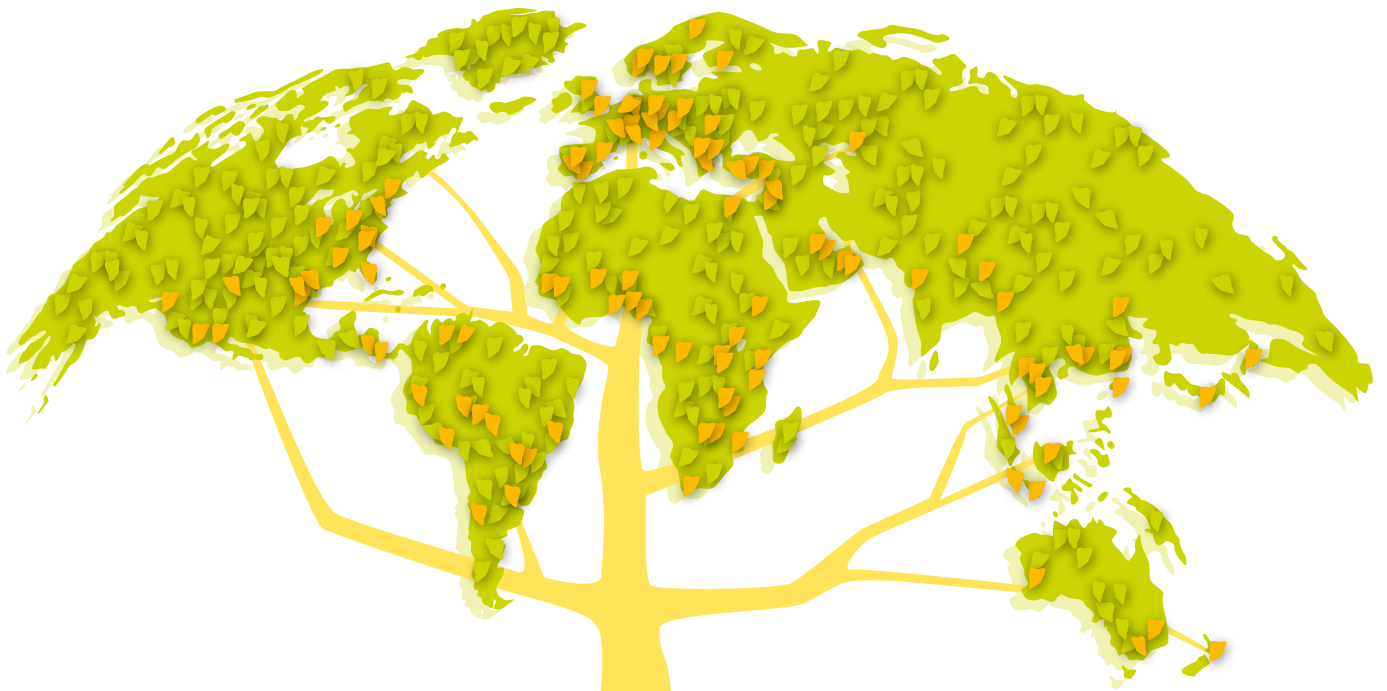

grenzenloos
GROEIEN

FEITEN EN VERHALEN OVER 35 JAAR NEDERLANDS ONDERWIJS IN HET BUITENLAND

Meertalig

dankzij je moedertaal

**KWALITEIT &
CONTINUÏTEIT**
in een internationale context

3X

OUDEURS IN BEELD

Van Singapore tot Senegal 15.000 leerlingen in 120 landen

EEN UITGAVE VAN
NOB

FEITEN cijfers

OVER NEDERLANDS ONDERWIJS IN HET BUITENLAND

NEDERLANDS ONDERWIJS IN HET BUITENLAND:
14.698 leerlingen in **120** landen

OP EEN NEDERLANDSE SCHOOL IN HET BUITENLAND:
11.814 leerlingen in **79** landen

OP AFSTAND (DIGITAAL):
1.498 leerlingen in **120** landen

OP EEN EUROPESE SCHOOL:
1.386 leerlingen in Nederlandstalige secties in **5** landen

ER ZIJN ONGEVEER **6000** TALEN WERELDWIJD. HET NEDERLANDS STAAT OP NUMMER **40**

De Europese Unie kent **24** officiële talen

Qua grootte staat Nederland op plek **8**

REDENEN OM NAAR HET BUITENLAND TE VERHUIZEN

1/3 ALS EXPAT **2/3** OP PERSOONLIJKE TITEL
emigratie de liefde baan in het buitenland

Het aantal kinderen dat in 2014 emigreerde is **12.590**
Het aantal kinderen dat hiervan binnen 4 jaar terugkeert naar Nederland steeg tussen 2010 en 2015 van 25% naar **32%**

MINDER DAN 25 LEERLINGEN **55 SCHOLEN**
25 - 50 LEERLINGEN **63 SCHOLEN**
50 - 100 LEERLINGEN **59 SCHOLEN**
MEER DAN 100 LEERLINGEN **26 SCHOLEN**

13.312 LEERLINGEN VAN 2,5 - 18 JAAR OP EEN NEDERLANDSE SCHOOL OF VIA AFSTANDSONDERWIJS

683 PEUTERS
10.177 BASISONDERWIJS
2.452 VOORTGEZET ONDERWIJS

VOOR DE KLAS EN ACHTER DE SCHERMEN
835 LEERKRACHTEN
169 SCHOOLLEIDERS
755 VAAK VRIJWILLIGE BESTUURSLEDEN

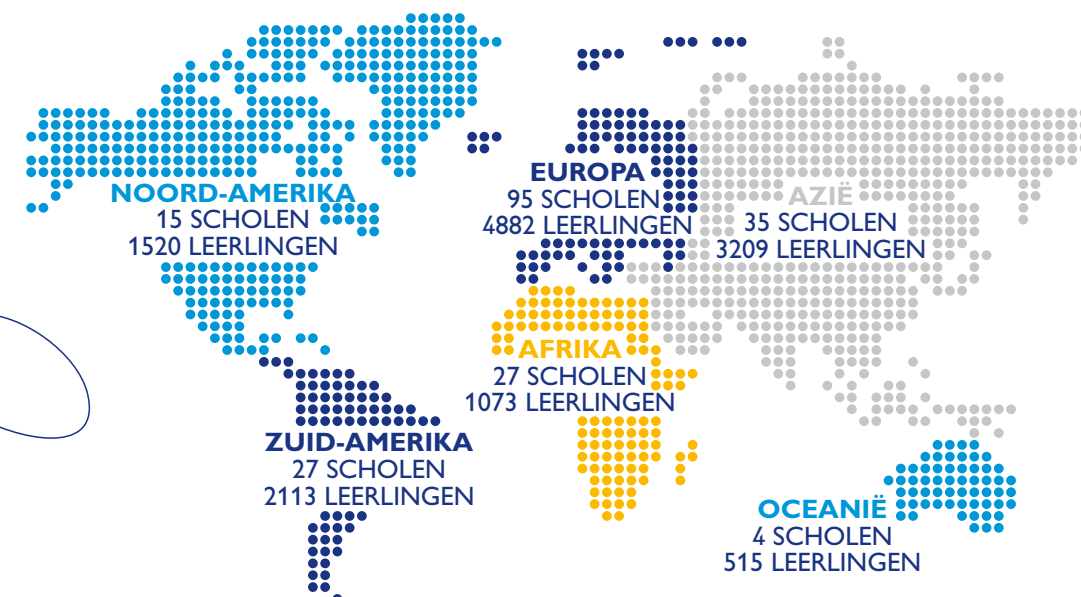
NOB **35** jaar

22 MEDEWERKERS ONDERSTEUNEN EN VERBINDEN

203 NEDERLANDSE SCHOLEN EN **8** EUROPESE SCHOLEN WERELDWIJD

IN OPDRACHT EN ONDER MANDAAT VAN HET MINISTERIE VAN OCW

13.312 LEERLINGEN IN 120 LANDEN

Goed Nederlands taal- en cultuuronderwijs biedt Nederlandstalige kinderen en jongeren die opgroeien in een internationale omgeving kansen, waar ze vandaag ook zijn en morgen naar toe gaan.

GEVOLGD EN TERUGKEREN, SLUIT

93

%

PROBLEEMLOOS AAN OP HET NEDERLANDSE ONDERWIJSSYSTEEM

2000: **7.980**
2015: **13.312**
67%
GROEI AANTAL LEERLINGEN NEDERLANDS ONDERWIJS IN HET BUITENLAND

Ruim **10%** van de leerlingen heeft de Belgische nationaliteit

GEMIDDELDE OUDERBIJDRAGE
€750 + €1.000
SUBSIDIE PER LEERLING (TOT 2016)
€250

IN NEDERLAND KRIJGT EEN LEERLING **8** UUR PER WEEK LES IN DE NEDERLANDSE TAAL. OP EEN SCHOOL VOOR NEDERLANDSE TAAL EN CULTUUR IN HET BUITENLAND 3 UUR. DIT IS VOLDOENDE OM EEN GOEDE AANSLUITING BIJ NEDERLAND TE HOUDEN.

NOB website
stichtingnob.nl
230.000 BEZOEKERS PER JAAR

NOB scholenzoeker
stichtingnob.nl/scholenzoeker
25.000 ZOEKOPDRACHTEN PER JAAR

VAN DE KINDEREN DIE NEDERLANDS ONDERWIJS IN HET BUITENLAND HEBBEN GEVOLGD EN TERUGKEREN, SLUIT

4 ONDERWIJSVORMEN

181 NTC scholen
22 scholen voor volledig Nederlands onderwijs
14 Europese scholen
6 partijen voor afstandsonderwijs

School in beeld

6

Nederlandse taal en
cultuur in New York

Kwaliteit

10

Nederlands onderwijs
in een internationale
context

Ouders & leerlingen in beeld

9

De ondernemer

17

De emigrant

24

De expat

37

De thuiscomers,
terug naar school
in Nederland

De toekomst

22

Taalunie:
Taal schept kansen

33

Van reiziger
naar kosmopoliet,
column prof. dr.
Fons van Wieringen

34

Culturele mobiliteit,
minicollege
van emeritus
prof. Ludo Beheydt

40

Een blik vooruit vanuit
de wereld van vandaag,
dr. Karen Peters

DE WERELD IS ZO GROOT ALS JE 'M ZELF MAAKT

Als we naar afstanden kijken wordt de wereld steeds kleiner. Als we naar mogelijkheden kijken wordt diezelfde wereld juist steeds groter. Reizen, werken, ontdekken en ondernemen in het buitenland is een vanzelfsprekendheid. Voor alle Nederlanders. De mensen die ons land voor korte of langere tijd verlaten doen dat voor een baan in het buitenland, als zelfstandig ondernemer, als expat, of in naam van de liefde – misschien wel de mooiste reden.

Die vanzelfsprekendheid is een groot goed. Voor de mensen persoonlijk, maar ook voor Nederland als natie, als economie. Onze aanwezigheid in alle hoeken van de wereld zet ons letterlijk op de kaart. We ontwikkelen onszelf, we verdienen er ons geld, we maken er het verschil. En we komen thuis met een bredere blik, een internationaal perspectief dat ons kleine land de grote kracht geeft om mee te tellen. Zoals we dat al eeuwen doen.

De laatste 35 jaar van die eeuwen draagt NOB haar steentje bij aan die vanzelfsprekende mobiliteit van Nederlanders en Vlamingen. Door met kwalitatief goed Nederlandstalig onderwijs de kinderen in het buitenland aangesloten te houden. Bij ons onderwijssysteem en bij de taal en cultuur van hun thuisland. Dat doen we samen met een wereldwijd netwerk van scholen, leerkrachten, ouders, bedrijven, prominenten, bestuurders en overheden.

Dat dat een hecht netwerk is, blijkt zonder meer uit dit magazine. De bereidwilligheid van iedereen die we om een bijdrage hebben gevraagd, was hartverwarmend. Graag neem ik u mee in de trotse oogst van 35 jaar Stichting Nederlands Onderwijs in het Buitenland. Ik wens u veel lees, blader en kijkplezier.

Mede namens alle medewerkers van NOB
Karen Peters

Ps reacties zijn meer dan welkom op:

info@stichtingnob.nl

www.facebook.com/stichtingnob.nl

@stichtingnob

“Als je er niets aan doet, vervaagt het Nederlands heel snel als je in het buitenland woont en hoe houd je anders in een wereld waarin grenzen steeds meer vervagen de Nederlandse taal, cultuur en tradities levend?”

Loura Zijdel, directeur van 't Klokhuis, de grootste Nederlandse taal en cultuurschool van Amerika, is overtuigd van het belang van Nederlands onderwijs in het buitenland.

Freelance journaliste en schrijfster Ingeborg van 't Pad Bosch woont en werkt sinds 2010 in New York. Haar kinderen volgen regulier onderwijs op een Amerikaanse school en aanvullend Nederlands taal en cultuuronderwijs op de Nederlandse school 't Klokhuis.

“Thuis spreken we Nederlands, op school en bij vriendjes Engels. Dat is de afspraak. Maar na vijf jaar in New York komt toch soms aardig de klad in het Nederlands. Steeds vaker neemt het Engels het over. Of verengelt het Nederlands dat de kinderen gebruiken. Zinnen als ‘Mam, mag ik een candy?’ ‘Ik hou van jou ook.’ of ‘Ja, ik heb mijn tanden al gebrusht!’ komen in ons gezin steeds vaker voor. Gelukkig hebben mijn kinderen één keer in de week Nederlandse les, bij 't Klokhuis, de Nederlandse school in New York. Ze staan niet altijd te springen om na hun gewone schooldag weer naar school te moeten, maar wij kiezen heel bewust voor aanvullend Nederlands onderwijs.”

“Onderwijs in je moedertaal is belangrijk. Het geeft je een thuis-basis, wortels en het zorgt dat de Nederlandse cultuur - dan heb ik het over meer dan alleen Koningsdag en Sinterklaas - een vanzelfsprekend onderdeel van het leven blijft. Bovendien helpt een tweetalige basis bij het aanleren van een derde of vierde taal. Als ik recente onderzoeksresultaten mag geloven, is het leren van een tweede taal ook nog goed voor de ontwikkeling van je hersenen. En als we terugkeren kunnen mijn kinderen makkelijker instromen in het onderwijs in Nederland. Dat vind ik wel zo'n geruststellend idee.”

De oprichtster van de Nederlandse school waar de zoons van Ingeborg (Ties, Morris en Doede) maartoe gaan is Loura Zijdel. Ingeborg trakteert Loura op koffie met apple pie in ruil voor een goed gesprek.

 't KLOKHUIS

DE NEDERLANDSE KERN VAN THE BIG APPLE

Een “wereldwijd” in New York

Loura en ik ontmoeten elkaar in de Dean & DeLuca, een koffietentje onder het gebouw van The New York Times. Ze heeft haar oranje jurkje en blauwe Klokhuis jasje aan, draagt oranje pumps en zelfs haar nagels zijn oranje gelakt. Loura is in alle opzichten het boegbeeld van haar school. In 1998 begon Loura in haar eigen huis met 25 leerlingen, puur uit een praktisch oogpunt. De juf die haar kinderen Nederlands leerde, vertrok en er bestond nog geen Nederlandse school. Ze besloot met hulp van Stichting NOB zelf een school voor Nederlandse taal en cultuur, oftewel een NTC-school, te starten.

Met de groei van haar school, groeide ook haar passie voor de Nederlandse taal. Inmiddels is het een echte overtuiging geworden. Loura probeert ouders waar en wanneer ze kan het belang van Nederlands onderwijs duidelijk te maken. Maar ook met prominenten als de Nederlandse consul generaal en de Vertegenwoordiger van de Vlaamse regering in de VS onderhoudt ze contact. Daarnaast ondersteunt ze vanuit 't Klokhuis Nederlandstalige initiatieven en de ontwikkeling van een eigen lesmethode, en organiseert ze ieder jaar koningsdag in New York City.

Een kleine school met grote waarde

't Klokhuis, de naam komt natuurlijk van *the Big Apple*, groeide in 17 jaar tot 380 leerlingen. In kleine, soms geïmproviseerde lokaaltjes wordt er in de ochtend les gegeven aan peuter- en kleutergroepen en in de namiddag tot de vroege avond aan groep 3 tot en met 8, en aan middelbaar Havo/VWO. Ook is er een groep voor leerlingen met Nederlands als tweede taal, en zelfs volwassenen die hun moedertaal niet meer eigen zijn, kunnen bij 't Klokhuis terecht. De zeven locaties, veelal kleine kerkgebouwen en de ruimtes van de United Nations International School, zijn verspreid over New York City, Westchester, New Jersey en Brooklyn. De 37 leerkrachten komen uit Nederland en België en geven naast Nederlandse taal ook les in de Nederlandse en Belgische (een derde van de leerlingen is Vlaming) cultuur. De school volgt het onderwijsprogramma in Nederland, maakt gebruik van door NOB erkende lesmethoden en de toetsen van het Cito en Dia taal.

De populatie van 't Klokhuis bestaat grotendeels uit kinderen uit Nederlandstalige gezinnen. Een derde van de kinderen komt uit gemengde huwelijken waarvan de Nederlandse ouder er bewust voor kiest zijn wortels niet verloren te laten.

Ingeborg: "Ties (16), Morris (13) en Doede (11) krijgen op donderdagmiddag na hun reguliere Amerikaanse schooldag drie uur Nederlandse taal- en cultuurles. En dat is best pittig. De klas van Ties heeft maar drie leerlingen, in de klassen van Morris en Doede zitten tussen de zes en de tien leerlingen. Naast de broodnodige (ik hou van jou ook) aandacht voor grammatica en spelling komt ook de vaderlandse geschiedenis voorbij en worden actuele ontwikkelingen in Nederland besproken. Vaak bereiden ze een spreekbeurt voor over een typisch Nederlands onderwerp of wordt er tijd ingeruimd voor een bespreking van een Nederlands boek. Ook al gaan ze er niet altijd met een goed humeur naar toe, ze komen wel vaak in een vrolijke stemming thuis. Voor hen is het voordeel dat ze met hun leeftijdsgenootjes uit de buurt in het Nederlands kunnen kletsen en dat ze op hun niveau de Nederlandse taal bijhouden zodat de eventuele overstap naar Nederlands onderwijs niet te ingewikkeld wordt. Ze krijgen in Nederland dan ook vaak het compliment dat het zo bijzonder is dat ze de taal nog steeds zo vloeiend en accentloos spreken."

"De klaslokaaltjes mogen dan onorthodox en geïmproviseerd zijn, het lesprogramma voldoet aan de hoogste Nederlandse eisen."

gaan. De kosten voor het naschoolse onderwijs zijn fors, de gemiddelde ouderbijdrage komt op 1.400 dollar per jaar. Sommige ouders kunnen dit verhalen op hun Nederlandse werkgever, maar dat is lang niet voor iedereen het geval. De huidige subsidie van zo'n 250 euro maakt dan ook vaak het verschil tussen betaalbaar en onbetaalbaar.

De toekomst is onzeker en vooral ambitieus

Laura zou graag zien dat de meerwaarde van het Nederlands onderwijs in het buitenland breder wordt erkend, vooral in Nederland zelf. Ouders zijn gemotiveerd om de band met het thuisland te behouden. Maar het feit dat de subsidie aan de scholen na 2016 stopt is voor velen het omslagpunt. Of ouders stoppen er mee omdat ze het zich gewoon niet meer kunnen veroorloven of de kwaliteit van het onderwijs en de materialen gaat achteruit. "Het belang van wortels moet je niet onderschatten. Met de kennis van je moerstaal en cultuur sta je voor je land. Je representeert in het buitenland wat Nederlanders (of Vlamingen) belangrijk vinden. Het geeft je de mogelijkheid om goed te kunnen communiceren met je familie en te volgen wat er in je vaderland gebeurt. Je bent en blijft als het ware een wereldburger met een Nederlandse historie en basis".

Ondanks de wat onzekere toekomst, is er voldoende ambitie. Laura en haar team ontwikkelen een online lesprogramma waarmee kinderen hun Nederlandse les voort kunnen zetten als ze vertrekken naar een ander buitenland. Daarnaast droomt Laura van een NTC-Amerika waarbij alle Nederlandse scholen in de Verenigde Staten kunnen putten uit gemeenschappelijk lesmateriaal en nieuwe lesmethoden, met als doel de kwaliteit van het Nederlandse onderwijs in heel Amerika te waarborgen. ●

OUDERS IN BEELD

De ondernemer

Samen huiswerk maken voor de Nederlandse school

Ivo aan het werk in Maputo

Yaro, Antonieta en Laura

DE FAMILIE VAN HAREN

Ivo (53) en Antonieta (53), Laura (11), Yaro (10)

IN MAPUTO, MOZAMBIQUE

Hij ging van Nederland naar Burkina Faso, en via Jemen belandde hij uiteindelijk in Mozambique. Ivo van Haren is geoloog en grondwaterspecialist, zijn expertise bracht hem naar Maputo, waar hij zijn vrouw Antonieta ontmoette. Ze hebben samen twee kinderen, met wie ze drie talen spreken. "In Mozambique ben je als buitenlander geen buitenstaander."

"Maputo is geen doorsnee Afrikaanse stad. Er wonen een miljoen mensen in deze hoofdstad van Mozambique, die een Afrikaans en een Latijns-Amerikaans sfeertje ademt. De voertaal is Portugees. Ik ben zelf Nederlands, mijn vrouw is Mozambikaanse, en zodoende spreken onze kinderen Laura en Yaro meerdere talen. Met mij is dat Nederlands, met Antonieta is dat Portugees. Engels is de taal van de internationale school waar ze naartoe gaan, en ze spreken met hun vriendjes dus Engels."

Taal én cultuur

"Laura en Yaro volgen Nederlandse lessen bij de Walvishaai, een school voor Nederlandse taal en cultuur (NTC) in Maputo. Elke dinsdagmiddag krijgen ze drie uur Nederlandse taal- en cultuurles. Het voordeel van die lessen is dat het niet alleen maar om de taal gaat, maar dat er ook veel tijd aan geschiedenis en cultuur besteed wordt. Ze volgen het NTC-onderwijs naast hun opleiding op de internationale school, waar ze elke dag naartoe gaan.

De meertaligheid van ons gezin komt het meest tot uiting als we aan de eettafel zitten. Het schakelen tussen de talen is voor de kinderen geen probleem, omdat ze voor elke persoon een eigen taal hebben. Ze vinden het 'raar' om met mij Engels of Portugees

te praten, dat doen ze dus niet. Portugees spreken ze iets beter dan Nederlands, waar tegenover staat dat ze het Nederlands beter lezen en schrijven, vanwege de Nederlandse lessen."

Terug naar Nederland?

"De samenleving hier is heel tolerant en dat maakt wonen in Mozambique heel prettig. Nadat ik in verschillende landen heb gewerkt bij een universiteit, voor de Nederlandse ambassade, en weer even terug was in Nederland voor een stage, richtte ik met een studievriend WE-Consult op - een consultancy bureau op het gebied van grondwater- en waterbeheer. We werken inmiddels met vijftien mensen op kantoor. We doen veel voor de Mozambikaanse waterschappen en overheid, maar ook voor bijvoorbeeld UNICEF.

Antonieta en ik hebben er bewust voor gekozen de kinderen naar het NTC-onderwijs te laten gaan, omdat we ze de mogelijkheid willen geven om later een vervolgopleiding in Nederland te doen. Bovendien hebben Laura en Yaro beiden de Nederlandse nationaliteit, daarom vinden we dat ze het Nederlands goed moeten beheersen. Als ze ooit teruggaan, zullen ze zich sneller thuis voelen omdat ze de taal, de cultuur en de geschiedenis kennen."

"Het voordeel van de lessen is dat het niet alleen om de taal, maar ook om geschiedenis en cultuur gaat."

NEDERLANDSE TAAL- EN CULTUURLES

in een internationale context

Ruim 65% van alle leerlingen die Nederlands onderwijs in het buitenland volgen, volgt onderwijs op een Nederlandse taal- en cultuurschool (NTC-school). Wereldwijd zijn er 181 van deze NTC-scholen die een aantal uur per week les in de Nederlandse taal en cultuur bieden, bijvoorbeeld naschools, in het weekend of geïntegreerd in het curriculum van een internationale school. Ook partijen voor afstandsonderwijs bieden NTC-onderwijs aan, daarmee kunnen kinderen vanuit huis de Nederlandse taal en cultuur bijhouden.

Leerlingen die aanvullend Nederlands onderwijs volgen via het door NOB ontwikkelde NTC-concept volgen gemiddeld drie uur per week Nederlands onderwijs, waarvan zo'n 2,5 uur besteed wordt aan de Nederlandse taal en een half uur aan de Nederlandse cultuur. In de taalles is er aandacht voor de taaldomeinen die onvoldoende worden ontwikkeld wanneer een kind alleen thuis Nederlands spreekt.

Voorbeelden van onderontwikkelde taaldomeinen bij Nederlandse kinderen die (deels) opgroeien in het buitenland:

Woordenschat	Het aantal woorden dat een taal-gebruiker begrijpt en/of zelf gebruikt.
Technisch lezen	De techniek van het lezen (het verklanken van woorden en zinnen, van steeds moeilijker woorden en zinnen, de leessnelheid) zonder er betekenis aan te verbinden (zie begrijpend lezen). Met name de techniek die nodig is bij het hardop lezen.
Begrijpend lezen	Het toekennen van betekenis aan geschreven taal.
Spelling	Schrijfwijze van de woorden.
Mondelinge taalvaardigheid	Het vermogen tot spreken en luisteren in formele en informele context.
Stellen / schrijven	Betekenis uitdrukken in geschreven taal (waarbij gedachten, gevoelens en ideeën op papier worden gezet).

Differentiatie als voorwaarde voor goed onderwijs

Leerlingen in het NTC-onderwijs hebben niet allemaal hetzelfde taalniveau. Het ene kind komt net uit Nederland, het andere kind is in het buitenland geboren en heeft nooit in Nederland gewoond of les gehad. Ook zijn de leeftijdsverschillen van de kinderen in de klas groot, en is het aantal leerlingen en lesuren op een NTC-school vaak beperkt. NOB helpt de NTC-scholen maatwerk voor hun leerlingen te leveren door verschillende niveaus van leerlingen te benoemen en daar een passende aanpak voor het onderwijs aan te verbinden. Dit noemen we Richtingen.

LEERNIVEAUS IN NEDERLAND

In Nederland wordt het niveau waarop iemand Nederlands leert onderverdeeld in NT1, NT2 en NVT.

- NT1** Nederlands als eerste taal oftewel Nederlands als moedertaal.
- NT2** Nederlands als tweede taal oftewel taalonderwijs aan allochtonen in Vlaanderen en Nederland.
- NVT** onderwijs van het Nederlands in het buitenland, aan hen voor wie het Nederlands een vreemde taal is.

NT1 en NT2 gaan uit van de Nederlandse situatie, waar het taalaanbod van het Nederlands groot is. NVT gaat uit van een niet-Nederlandstalige leerling of student in het buitenland.

LEERNIVEAUS BUITEN NEDERLAND

Hoewel er overeenkomsten lijken te zijn tussen de verschillende leerniveaus in Nederland en die in het buitenland, is er een groot verschil. De kinderen die NTC-onderwijs volgen zijn Nederlandstalig, maar groeien veelal op in een internationale niet (puur) Nederlandstalige omgeving. Voor hen is het Nederlands bovendien geen vreemde taal, Nederlandstalig zijn is namelijk een voorwaarde voor toelating tot het NTC-onderwijs. De terminologie die binnen het NTC-onderwijs wordt gebruikt, verschilt daarom van die in Nederland. Binnen het NTC-onderwijs wordt op dit moment gesproken over Richting 1, 2 en 3. Daarbij maken we onderscheid tussen primair en voortgezet onderwijs.

In het primair onderwijs bepaalt het niveau van de leerling de Richting. De kwantiteit en kwaliteit van het taalaanbod en de (mogelijkheden van) taalproductie van het kind spelen een belangrijke rol bij de niveaubepaling. In de uitgebreidere definitie van de Richtingen die door NOB als leidraad wordt verstrekt aan de scholen wordt gerefereerd aan de referentieniveaus zoals die in Nederland worden gebruikt om zoveel mogelijk aansluiting te behouden

R1

Richting 1

De leerling heeft het niveau van leeftijdgenoten in Nederland.

R2

Richting 2

De leerling heeft een achterstand van maximaal twee jaar op leeftijdgenoten in Nederland.

R3

Richting 3

de leerling heeft een achterstand van meer dan twee jaar op leeftijdgenoten in Nederland.

Het is mogelijk dat bij een leerling de grootte van de achterstand niet voor ieder taaldomein gelijk is. Veel leerlingen binnen Richting 1 hebben bijvoorbeeld enige achterstand op het taaldomein woordenschat. Het is dan ook mogelijk dat een leerling voor de taaldomeinen spelling, technisch en begrijpend lezen een Richting 2 leerling is en voor actieve woordenschat een Richting 3 leerling.

In het voortgezet onderwijs wordt deze differentiatie door middel van richtingen losgelaten. Er wordt vanaf dat moment toegewerkt naar een examen, waar het Nederlands onderdeel van uit maakt. Dat kan het Staatsexamen zijn, of een op de opleiding gespecialiseerd examen zoals het IB, IGCSE of CNaVT.

Onderwijs in de Nederlandse cultuur

Op NTC-scholen wordt ook uitgebreid aandacht besteed aan de diverse aspecten van de Nederlandse (en Vlaamse) cultuur; cultuur is daarin breder dan Koningsdag en Sinterklaas. Ook zaken als de geschiedenis, topografie, kunst en de jeugdcultuur komen aan bod. Naast en via de taal vergroten leerlingen in het Nederlands onderwijs hun kennis van de Nederlandse cultuur. Zij bouwen of behouden de band met Nederland en begrijpen het land waar zij of hun ouders vandaan komen beter.

FINLAND

Helsinki
NTC Finland

“De Nederlandse Taal en Cultuurschool Finland biedt peuter-, kleuter- en basisonderwijs aan 120 leerlingen. Veruit de meeste leerlingen komen uit Nederlands-Finse families. Daarnaast is er een beperkt aantal leerlingen met alleen Nederlandse of Finse ouders.

Voor de meeste leerlingen is het Fins de dominante taal. De ouders kiezen er bewust voor om hun kind, gedeeltelijk, ook in het Nederlands op te voeden. Nederland is voor onze leerlingen een land waarmee speciale emotionele en culturele banden worden onderhouden. Onze school heeft daarom een belangrijke taak als centrum van Nederlandse taal en cultuur. **Wij verwachten dat onze leerlingen al Nederlands kunnen praten en thuis ook Nederlands kunnen spreken.** De meeste kinderen zijn dan ook R2 leerlingen, met een achterstand van maximaal twee jaar op kinderen in Nederland.

De leerlingen gaan om de week op zaterdagochtend naar school. De lestijd is van 10.00 tot 13.30 uur. De klassen zijn relatief klein, de gemiddelde groepsgrootte is 10 tot 12 kinderen. We maken voor onze lessen gebruik van de lokalen van een school in Espoo, vlakbij Helsinki. Als onderdeel van het lesprogramma is er traditioneel een zomerkamp van 5 dagen in de eerste week van de Finse zomervakantie, en een wintermiddag.”

Jeroen Delmee, voorzitter van het bestuur

EN ZO WERKT HET IN DE PRAKTIJK...

VERENIGDE ARABISCHE EMIRATEN

Dubai
LanguageOne Dubai

“LanguageOne Dubai biedt NTC-onderwijs aan ongeveer 390 Nederlandstalige kinderen. Er is geen eenduidig profiel voor onze leerlingen, onze leerlingpopulatie is heel divers. Veel leerlingen zijn in Dubai of elders in het buitenland geboren en zijn nog nooit naar een reguliere school in Nederland of België geweest. Tegelijkertijd hebben zij klasgenoten die nog maar net naar het buitenland zijn verhuisd. Ook de gezinssamenstelling van onze leerlingen varieert enorm, er zijn ongeveer evenveel gezinnen met twee Nederlandstalige ouders als gezinnen met één Nederlandstalige ouder.

De ouders hebben een heel diverse achtergrond, sommige zijn als expat tijdelijk uitgezonden naar Dubai, terwijl anderen hier een eigen bedrijf(je) zijn begonnen. Opvallend is wel dat steeds minder ouders een typisch ‘all-in’ expatcontract hebben, de meerderheid van de ouders wordt tegenwoordig aangenomen door een lokaal bedrijf met lokale arbeidsvoorwaarden.

Wij geven zowel R1 als R2 onderwijs. Deze twee richtingen bieden we in één groep aan. Omdat LanguageOne Dubai zich gespecialiseerd heeft in moedertaalonderwijs, verwijzen wij R3-kinderen door naar privé-leerkrachten in de stad. Op onze peuters en jongste kleuters na, krijgen onze leerlingen een keer per week drie uur les, meestal na schooltijd. Op één internationale school in Dubai bieden wij onze lessen ook tijdens schooltijd aan.”

Geert Simons, locatielider

MAROKKO

Casablanca en Rabat
De Oranje Kasbah

“Onze leerlingpopulatie bestaat momenteel voor een derde uit kinderen van ouders die werkzaam zijn bij de ambassade of andere Nederlandse bedrijven in Marokko, zoals Unilever, een derde Marokkaanse Nederlanders (emigranten) en een derde kinderen waarvan één van de ouders de Nederlandse of Belgische nationaliteit heeft. Ondanks dat onze leerlingpopulatie zeer divers is, geven we voornamelijk lessen op R1 en R2 niveau. Onze R1 kinderen zijn vooral de kinderen van migrantenouders en expat-ouders. De kinderen uit de gemengde huwelijken krijgen les op R2 niveau.

Wij geven tussen de 2 en 3 uur les per week. In Marokko hebben we veel verschillende schoolsystemen (o.a. het Franse, Marokkaanse, Amerikaanse en Britse systeem), waardoor de schoolvakanties niet gelijk vallen. Dit betekent in de praktijk dat we wekelijks les geven, met uitzondering van de winter- en zomervakantie. De lessen vinden plaats na schooltijd en op zaterdagdagen.

Het is ieder jaar weer een uitdaging om de kinderen in een passende groep te plaatsen.

Onze groepen zijn ingedeeld op niveau, maar we proberen ook zo veel mogelijk rekening te houden met leeftijd. Daarnaast dienen we rekening te houden met de dag-

scholen van de kinderen. We hebben samenwerkingsverbanden met vier verschillende scholen, waarbij we gratis gebruik mogen maken van de faciliteiten. Bij de indeling van lessen die na schooltijd plaatsvinden kijken we dus ook naar het aantal leerlingen op de betreffende school en de afspraken die we met de school hebben gemaakt, zoals het toelaten van leerlingen in de klassen die niet ingeschreven staan op de betreffende dagschool.”

Nicole van Mulekom, directeur

CHINA

Shanghai
Shanghai Dutch School

“Op de Shanghai Dutch School (SDS) zitten voornamelijk leerlingen die 2 tot 3 jaar in China blijven. Veruit de meeste leerlingen zijn expat-kinderen, die na een aantal jaar terugkeren naar Nederland of met hun ouders naar een ander land verhuizen. Een beperkt aantal leerlingen heeft een Chinese ouder en een Belgische of Nederlandse ouder en zij wonen hier voor de langere termijn.

Onze leerlingen hebben over het algemeen het Nederlands als moedertaal en thuistaal en hebben dus nauwelijks een achterstand. We nemen leerlingen aan met een achterstand tot maximaal 2 jaar; de zogenaamde R1 en R2 leerlingen.

SDS werkt volledig geïntegreerd in the British International School Shanghai in Puxi. **Al onze leerlingen, van de peuters tot en met groep 8 en de leerlingen in het voortgezet onderwijs, krijgen dagelijks één uur Nederlandse les tijdens de reguliere lesdag.** Het programma kan hierdoor prachtig gespreid worden over meerdere dagen, en de leerlingen ervaren de lessen als een uurtje ‘thuis komen’. Het curriculum is volledig afgestemd op de specifieke leerbehoefte van de NTC-leerling. We werken thematisch, waardoor veel opdrachten min of meer hetzelfde zijn in de verschillende groepen; de uitwerking is uiteraard anders. Omdat de groepen klein zijn (maximaal 12 leerlingen) krijgt elke leerling op zijn of haar eigen niveau les.”

Chris Samson, directeur

NOB bestaat 35 jaar, maar het Nederlands onderwijs in het Buitenland bestaat al langer. De Hollandse School Limited (HSL) in Singapore werd opgericht in 1920 en is daarmee de oudste school, maar zeker geen ouderwetsche. De HSL heeft zich flink ontwikkeld en is inmiddels uitgegroeid tot een bron van inspiratie voor scholen wereldwijd. Directeur Meino Meines is trots, maar benadrukt dat zijn HSL ook een gewone school is. Met veelal dezelfde dagelijkse strubbelingen als elke school in Nederland.

Hollandse School Limited Singapore

EEN SCHOOL-VOORBEELD

De oudste Nederlandse school in het buitenland

Wie nu de Hollandse School Singapore bezoekt, betreedt een groot schoolcomplex. Meerdere klaslokalen, een gymzaal, kamers voor de staf, een kinderkeuken, een muziekruimte annex dansstudio... En dan te bedenken dat deze school ooit startte in de biljartzaal van de Hollandse Club. Tussen toen en nu zit bijna een eeuw. Bijna 100 jaar waarin de schoolleiders, het bestuur en team geloofden in het belang van het ontwikkelen van hoogstaand onderwijs om de leerlingen op een speelse en stimulerende wijze op te leiden tot zelfverzekerde wereldburgers.

De oorspronkelijke oprichters waren en zijn grote namen in het bedrijfsleven: Shell, ABN AMRO, Heineken, Philips en de Koninklijke Pakketvaart Maatschappij. Vandaag de dag maken afgevaardigden van deze bedrijven nog steeds deel uit van het schoolbestuur, al zijn daar wel anderen bijgekomen. Het bestuur bepaalt de algemene richting, draagt de verantwoordelijkheid over de directie, en waarborgt de kwaliteit van het educatieve programma. En met succes. De HSL is inmiddels een icoon in onderwijsland, in Nederland en daarbuiten.

Klaar voor de toekomst

Met name de laatste jaren is flink geïnvesteerd in alles wat het leerproces kan verbeteren: denk aan meubilair, computers en dualtouch SmartBoards maar ook aan het trainen en ontwikkelen van leerkrachten, het invoeren van nieuwe methoden, competenties voor Structureel coöperatief leren en het verder ontwikkelen en implementeren van het Inter-

national Primary Curriculum (IPC). Dit curriculum voor kinderen van 4-12 jaar gaat uit van het werken met specifieke leerdoelen binnen betekenisvolle thema's die aansluiten bij de belevingswereld van de kinderen. Waarbij zowel de zaakvakken als de creatieve vakken aan bod komen.

Centraal in de school staan ook de persoonlijke doelen die inmiddels in het gehele onderwijs zijn terug te vinden. Het gaat hierbij om doelen als respect, onderzoeken, communicatie, zorgzaamheid etc. Het haalt het meeste uit de capaciteit van de leerlingen door het leren zo boeiend, actief en zinvol mogelijk te maken. →

Een geschiedenis van bijna een eeuw

“Ons uitgangspunt is dat kinderen leren omdat ze het leuk vinden, niet omdat de leerkracht het ze vraagt.”

De HSL is een dagschool waar kinderen volledig Nederlands onderwijs kunnen volgen. Wereldwijd zijn er 22 van deze dagscholen, tegenover 181 scholen waar kinderen gemiddeld 3 uur per week Nederlands taal- en cultuur onderwijs volgen.

DE HSL IN CIJFERS*

- **520 leerlingen:** 90 op de Peuterschool (voor 2 en 3-jarigen) 430 op de basisschool (van 4 tot 12 jaar)
  - **80 stafleden**
  - **27 klaslokalen**
  - **Opgericht in 1920**
- In 2010 geaccrediteerd op het IPC mastering niveau.

* anno 2015

overigens niet alleen toegepast kan worden op een dagschool in Singapore: “Onze basis is het welbevinden van leerlingen, hoe kinderen vanuit plezier en enthousiasme tot leren komen, hoe zij de vaardigheden kunnen ontwikkelen waarmee zij de toekomst vorm kunnen geven. Daar richten we ons onderwijs op in.” Om meteen door te pakken met: “Tegelijkertijd zijn we ook maar een school met leerlingen met bepaalde onderwijsbehoeften in elke klas. Wat in Nederland de laatste jaren plaats vindt - het integreren van leerlingen met autisme, dyslexie, of welke andere diagnose ook - is voor ons niet nieuw. Het verschil is dat wij nauwelijks een beroep kunnen doen op externe specialisten Er is in het Nederlands onderwijs in het buitenland geen zorgsysteem zoals in Nederland. Als school beschikken we wel over prachtige faciliteiten om aan de specifieke onderwijsbehoeften van kinderen tegemoet te komen, waaronder een learning support team. Een ander punt dat kenmerkend is voor vrijwel alle Nederlandse scholen in het buitenland, is de continuïteit. Het verloop is hoog. Zowel onder leerkrachten en staf, als onder leerlingen. We moeten kinderen niet alleen zo goed mogelijk voorbereiden op een soepele aansluiting bij een volgende school of opleiding, maar zelf ook zo goed mogelijk aansluiten bij waar elke individuele leerling vandaan komt.”

Een veilige plek om te groeien

De school heeft een bredere functie dan een puur educatieve — ook voor de Nederlandse gemeenschap en het Nederlandse bedrijfsleven in Singapore speelt de HSL een rol van betekenis. Maar vooral voor de leerlingen is de HSL meer dan een school. Meines licht toe: “Onze zorg om het welbevinden heeft naast de cognitieve ook sociaal emotionele componenten. De kinderen komen in een vreemde omgeving waar ze hun weg moeten vinden. Ze moeten nieuwe vrienden maken, vrienden die ook vaak weer snel zijn vertrokken. Daarom organiseren we veel naschoolse activiteiten waarin leerlingen zich in de vertrouwde omgeving van de school sociaal kunnen ontwikkelen. Daarbij trekken we veel op met lokale en andere internationale scholen. We willen geen Nederlandse enclave zijn, we wonen niet voor niets in het buitenland. De school biedt alle leerlingen een veilige uitvalsbasis om vanuit hun Nederlandse wortels verder te integreren in de wereld, te beginnen bij het fantastische Singapore.” ●

Meino Meines,
directeur

ouders in beeld

De emigrant

DE FAMILIE ZWART

Christine (43) en Basten (43), Pepijn (12), Sterre (11) en Rhodee (8)

IN ST. GERVAIS D'AUVERGNE, FRANKRIJK

Toen ze nog studeerden, dachten Christine en Basten ze dat ze een kleine toeristische organisatie zouden beginnen op een eiland in de Stille Oceaan. Uiteindelijk, nadat ze met elkaar trouwden en kinderen kregen, vertrokken ze alsnog. Met het volledige gezin. Naar Frankrijk. Niet zo exotisch als eerst gedacht, maar toch wel heel anders dan Nederland.

Christine: “Je bent hier een ware attractie als je hollend door de supermarkt rent. Geloof me, ik heb hier nog geen enkele Fransman of -vrouw zien jagen, rennen of zich haasten. En we zitten hier al sinds de zomer van 2013. Samen met mijn man Basten wilde ik altijd al een kleinschalig toeristisch bedrijf oprichten. Nu jagen we eindelijk die droom na, al is het op een andere locatie dan verwacht.”

Het groene hart

“We wonen in St. Gervais d'Auvergne, middenin het groene hart van Frankrijk. Het is voor ons echt het mooiste gebied van Frankrijk, met waanzinnig mooie vergezichten. En het is hier nog niet overladen met toeristen, die laten dit gebied juist vaak links liggen als ze naar Zuid-Frankrijk rijden. Vanaf de snelweg zie je Puy de Dome

liggen, een uitgedoofde vulkaan. In dit mooie stukje natuur hebben wij Les 3 Etangs (www.3etangs.com) gevestigd, we verhuren er drie Gites en we hebben een kleine camping.”

Respect zonder smartboard

“Daarnaast voeden we drie kinderen op: Pepijn is 12, Sterre is 11 en Rhodee is 8. Toen we hier kwamen wonen zijn zij allemaal naar de Franse lagere en middelbare school gegaan, in het dorp. Ze waren gelukkig niet onvoorbereid op de Franse taal, daarin hebben ze een halfjaar voor vertrek elke week les gehad. Inmiddels kunnen wij van hen leren. De school in Frankrijk werkt wel anders dan in Nederland. Pepijn en Sterre maken dagen van 8.15 tot 17.00 uur. In die tijd maken ze ook hun huiswerk. Het onderwijs is prima, maar wel strikt volgens

de regels. Respect voor docenten is van groot belang, en persoonlijk ben ik daar blij mee. Tegelijkertijd is de school wel minder luxe dan in Nederland, smartboards hebben ze bijvoorbeeld niet.”

Investeren in later

“De kinderen volgen naast hun Franse school ook Nederlandse les, via INIO, een organisatie voor afstandsonderwijs. Dat doen ze dus via de computer. Onze jongste krijgt bovendien eens in de twee weken les van een Nederlandse juf via Skype. Natuurlijk vinden de kinderen het lang niet altijd leuk om al dat huiswerk te maken, maar wij ouders zien het als een heel waardevolle investering. Het is belangrijk dat ze zich goed in hun moedertaal kunnen uiten. We praten dan wel Nederlands thuis, maar ook schriftelijk moeten de kinderen uit de voeten kunnen. Daarnaast vinden we tweetaligheid een grote waarde voor hun leven later. Ook qua carrièremogelijkheden.

Voor ons is schakelen tussen twee talen veel moeilijker dan voor de kinderen. Langzaam maar zeker gaan de twee oudsten begrijpen dat dat in hun voordeel zal werken. Maar voorlopig is het toch vaak ‘Bah, nee mam, geen zin in huiswerk.’”

“Frankrijk lijkt zo dichtbij, toch leven we in een andere wereld.”

SCHOLA EUROPAEA

Wat hebben Spanje, Engeland, Italië, Duitsland, Luxemburg, België en Nederland met elkaar gemeen? Naast het feit dat het allemaal landen in Europa zijn, hebben al deze landen minimaal één Europese School. De Europese Scholen zijn officiële onderwijsinstellingen die onder gezamenlijk toezicht staan van alle 28 lidstaten van de Europese Unie, en waar in totaal zo'n 25.000 kinderen les krijgen. In meerdere talen, ook in het Nederlands.

Waarom bestaan er Europese scholen?

Nederland is al vanaf de oprichting bij de Europese scholen betrokken, net als België, Duitsland, Frankrijk, Luxemburg en Italië. Bij de oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal in 1952 werden ambtenaren vanuit de, toen nog maar

zes, Europese lidstaten in Luxemburg gedetacheerd. Zij brachten hun gezinnen mee en al snel werd het initiatief genomen om een school op te richten waar de leerlingen les op maat zouden krijgen. In de eigen en in een vreemde taal. De leraren werden uit de zes lidstaten gerekruteerd. De lagere school ging van start op 4 oktober 1953; een middelbare school volgde later.

Anno 2015 zijn er 14 Europese scholen met ruim 25.000 leerlingen, waarbij nog steeds een grote nadruk ligt op het onderwijs in en van meerdere talen. Dit Europese onderwijs is bedoeld voor kinderen tussen 4 en 18 jaar oud. De onderwijsprogramma's zijn goedgekeurd door de lidstaten en komen overeen met de pedagogische eisen van elke lidstaat. Zo wordt de aansluiting van Europese naar nationale school gewaarborgd. Net als andersom. De opleiding aan een Europese school wordt afgesloten met het Europees Baccalaureaat. Met dit diploma op zak hebben leerlingen toegang tot de HBO-opleiding of universiteit van hun keuze, in alle EU-landen. →

LEERKRACHT IN BEELD

Wouter Haenen (37) werkt sinds september 2009 als leraar wis- en natuurkunde aan de Europese School Bergen. De Europese School Bergen heeft in 2015 538 leerlingen van circa 50 nationaliteiten.

Wouter: "Het lesgeven op een Europese school is vanwege het unieke curriculum en de verscheidenheid aan leerlingen erg leuk, leerzaam en interessant. Ik werk met

kinderen die over de hele wereld gereisd hebben. Zij hebben veel begrip voor andere culturen, dat is absoluut een meerwaarde. Ook de cultuurverschillen tussen de collega's zijn interessant. In vergaderingen wordt vaak Engels gesproken en waar in Nederland het cijfer 7 voor een toets als een mooi resultaat wordt gezien, is dat bijvoorbeeld in Engeland niet altijd zo.

Met name in de lagere klassen is er soms sprake van een flink niveauverschil in de groepen, omdat er nog geen vakken zijn gekozen. Dit dwingt je als leraar om goed te differentiëren. Dat is een uitdaging, maar het kan ook een meerwaarde zijn als de sterkere leerlingen de zwakkere leerlingen op sleeptouw nemen. Bij een ingewikkeld geformuleerde vraag voel ik soms een

taalbarrière. Ik probeer dan zoveel mogelijk te werken met grafieken of schematische weergaven als 'universele taal van de wetenschap'. Voor de kinderen is het best een zware opleiding. De lesdagen zijn lang, het niveau is pittig en ze reizen soms veel. Kinderen moeten zich goed voelen op school en daar heb ik als leraar een belangrijke rol in."

Aanvankelijk werden alleen kinderen van Europese ambtenaren toegelaten tot de Europese Scholen, inmiddels worden ook andere leerlingen toegelaten als er plaats beschikbaar is.

Wat houdt een meertalige curriculum in?

Het Europees schoolsysteem hecht veel belang aan moedertaalonderwijs. Naast lessen in de eigen taal volgen leerlingen vanaf de eerste klas van de lagere school lessen in een van de werktalen Engels, Frans of Duits. Vanaf de tweede klas middelbare school kiezen de leerlingen een derde taal. Het onderwijs wordt in principe gegeven door native speakers. Hoewel alle Europese Scholen Nederlandse moedertaallessen aanbieden, heeft niet elke Europese school een Nederlandstalige sectie waar ook andere vakken in de moedertaal worden gedoceerd. In dat geval kunnen de SWALS (Students Without A Language Section) wel moedertaalonderwijs op afstand volgen.

Wat doet NOB voor de Europese scholen?

De 14 Europese Scholen zijn officiële onderwijsinstellingen die onder gezamenlijk toezicht staan van alle 28 lidstaten van de Europese Unie. De nationale ministeries van Onderwijs zijn verantwoordelijk voor de aanstelling en detachering van fulltime leerkrachten. Inspecteurs van de nationale Ministeries van Onderwijs stellen het curriculum vast, bezoeken de scholen regelmatig en beoordelen de leerkrachten samen met de directie van de school. Sinds 1994 voert NOB diverse activiteiten voor de Europese Scholen uit in opdracht van en met het mandaat van de Minister van Onderwijs. NOB is werkgever van de door Nederland gedetacheerde leerkrachten aan de Europese scholen (76 personeelsleden in 2015). Omdat Nederlandstalige secties bestaan uit Nederlandse en Vlaamse leerkrachten en leerlingen, werken Nederland en Vlaanderen

In 2015 hebben 8 van de 14 Europese scholen een Nederlandstalige sectie.

Deze afdelingen zijn te vinden in Bergen (NH), Brussel (op 3 van de 4 Europese Scholen), Luxemburg (op 1 van de 2 Europese Scholen), Mol, München en Varese.

Het aantal leerlingen dat in 2015 Nederlands onderwijs volgt aan de Nederlandstalige secties is 1.386, waarvan 852 de Nederlandse, en 534 leerlingen de Belgische nationaliteit hebben.

Op de Europese Scholen waar geen Nederlandse sectie is volgen nog eens 148 Nederlandse leerlingen onderwijs.

nauw samen op het gebied van de bemensing van de afdelingen, onderwijskwaliteit en scholing. Daarnaast verzorgt NOB in opdracht van de Minister onder andere het (groot) onderhoud van de Europese school in Bergen en de vertegenwoordiging in de Raad van Bestuur van de Europese Scholen. De Raad van Bestuur is het bevoegd gezag van de Europese Scholen. De raad bestaat uit de (vertegenwoordigers van de) onderwijsministers van de 28 lidstaten. Daarbij zijn ook de Europese Commissie, leerlingen, personeel en ouders vertegenwoordigd in de Raad van Bestuur. ●

LEERKRACHT IN BEELD

Dian "Het gebouw waar ik met de kleuters zit is rond. De 470 kleuters zijn verdeeld over 19 kleutergroepen met 19 leerkrachten en bijna net zoveel (16) assistentes. Er zijn 9 taalsecties: 1 Finse, 1 Zweedse, 1 Portugese, 1 Nederlandstalige, 2 Duitse,

Dian van Hoof (50) werkt sinds 2008 als kleuterjuf aan de Europese School Luxemburg. Daarvoor werkte zij op Nederlandse scholen in Jakarta, Maleisië, Noorwegen, Japan en Gabon. De Europese School Luxemburg heeft in 2015 3.083 leerlingen van circa 73 nationaliteiten.

2 Poolse, 2 Spaanse, 3 Engelse en 5 Franse klas(sen). Ik geef zelf les aan 25 Belgische en Nederlandse kleuters. De eerste keer wist ik niet wat ik zag toen ik met mijn klas ging buiten spelen! Zoveel kinderen die vrolijk buiten rondrenden, fietsten en van de glijbaan roetsjen. Je zou denken dat kleuters uit Nederland en België niet veel van elkaar verschillen, maar woorden betekenen soms iets heel anders. Een

doekje is een vod, een prullenbak is een vuilbak, een sinaasappel is een appelsien, een oom is een nonkel, een la is een schuif, maar een glijbaan is een schuifaf en lopen is rennen. Ik kies dan ook vaak voor 'wandelen' in plaats van lopen! De vergaderingen op de school worden gehouden in het Engels en Frans. Soms levert dat spraakverwarringen en hilarische situaties op. Leerkracht A probeert leer-

kracht B te overtuigen van een bepaald idee omdat leerkracht A denkt dat leerkracht B het er niet mee eens is. Maar dan blijken ze eigenlijk allebei hetzelfde te zeggen, alleen interpreteert leerkracht A het Engels anders en leerkracht B interpreteert het Frans ook op een andere manier. Gelukkig worden deze situaties vaak opgelost door leerkracht C die beide talen goed spreekt en moet uiteindelijk iedereen lachen."

EEN . nieuwe bloem EN EEN jong olifantje

De oudste Nederlandse school in het buitenland zag het licht in 1920. De jongste scholen zijn nog geen één jaar oud. Samen met alle andere scholen zijn ze het levende bewijs van de behoefte aan Nederlands onderwijs in het buitenland. De twee nieuwe loten aan de stam zijn beide Nederlandse Taal- en Cultuurscholen (NTC).

NIEUWE SCHOOL in Ierland

Uit onderzoek bleek dat er behoefte is aan een NTC-school in Ierland. Vanaf het schooljaar 2015/2016 wordt aan die behoefte voldaan door NTC De Madelief in Dublin.

Bestuursvoorzitter Anne Christine van Geelen is de initiatiefnemer van deze nieuwe NTC-school. De Madelief is in september gestart met 4 klassen voor leerlingen tussen de 2,5 en 12 jaar. Er is een peuterklas, een groep 1/2, een groep 3/4/5 en een groep 6/7/8. Er zitten nu rond de 50 leerlingen op de kersverse NTC-school, waar 5 leerkrachten lesgeven.

De lessen worden gegeven in Ballsbridge, in het St. Conleth's college. Deze school is zowel een basis- als een middelbare school. Elke zaterdagochtend volgen de leerlingen er 3 uur onderwijs in de Nederlandse taal en cultuur. Daarnaast organiseert de Madelief 4 cultuurdagen per jaar, die ook toegankelijk zijn voor kinderen buiten Dublin. Een school in bloei! Kijk voor meer informatie op demadelief.org of de Facebookpagina van de school www.facebook.com/DeMadeliefIerland.

NIEUWE SCHOOL in Ivoorkust

Tot voor kort was er geen NTC-school in Ivoorkust. Per september 2015 is daar verandering in gekomen met NTC-Abidjan - roepnaam De Olifant. Annemiek Gba-van Riezen is er zowel directrice als leerkracht, en heeft vijf klassen onder haar hoede.

De Olifant biedt primair en voortgezet onderwijs aan, in 5 klassen. De startende school richt zich op zogenaamde Richting 1- en Richting 2-leerlingen. Leerlingen van de eerste richting zijn praktisch op hetzelfde taalniveau als leeftijdgenoten in Nederland of België, leerlingen van de tweede richting hebben maximaal twee jaar achterstand op hun leeftijdgenoten.

De leerlingen krijgen 3 uur per week les. Op maandagmiddag hebben de peuters en de kleuters les, op dinsdag de groep voortgezet onderwijs, op woensdag de middenbouw, op donderdag de onderbouw en vrijdag sluit de bovenbouw van het primair onderwijs af. De Olifant doet trouw verslag van alle lessen en activiteiten op hun Facebookpagina www.facebook.com/ntcschooldeolifant.

TAALUNIE

onze taal en cultuur. En zelfs als ze niet direct iets met het Nederlands doen, blijven het mensen die met veel interesse de ontwikkelingen in onze regio volgen.

Waar vinden NOB en Taalunie elkaar?

NOB en Taalunie delen de zorg voor Nederlands onderwijs vanuit een internationaal perspectief, voor de jongeren die het leren en de docenten die het mogelijk maken. De grote overeenkomst van de groepen waar we ons beiden voor inzetten, is dat zij het Nederlands allemaal belangrijk vinden in hun leven en wij hen daarbij ondersteunen. Daarin willen we meer dan voorheen gezamenlijk gaan optrekken. Door de krachten te bundelen, kunnen NOB en Taalunie de gedeelde doelstelling nog beter realiseren: bijdragen aan kwalitatief Nederlands taal- en cultuuronderwijs. Dat kan bijvoorbeeld via de professionalisering en bijscholing van docenten, want die spelen uiteraard een essentiële rol voor de kwaliteit van het onderwijs.

Ook rond de internationale promotie van het Nederlands kunnen we samenwerken: door de netwerken om het onderwijs heen - bijvoorbeeld ouders en liefhebbers van het Nederlands - met elkaar te verbinden en ze op die manier te versterken. Idealiter bouwen we samen één portaal en kennisplatform voor iedereen die betrokken is bij het Nederlandse onderwijs in het buitenland. Op die manier kunnen we informatie samenbrengen en onze dienstverlening verbeteren. Over deze mogelijkheden zijn we nu in gesprek.

Hoe ziet de Taalunie de toekomst van het Nederlands in een wereld die steeds internationaler wordt?

In een verder globaliserende en meertalige wereld is het van belang om het Nederlands en andere talen goed te beheersen. Dan beweeg je je makkelijker in deze wereld. De Taalunie staat daarom voor het Nederlands, maar óók voor meertaligheid. Het is belangrijk om je moedertaal te koesteren als springplank naar andere talen. Wanneer je je moedertaal en meerdere vreemde talen goed beheerst, kun je je genuanceerder uitdrukken en je gedachten beter verwoorden. Dat is een voordeel omdat verschillende talen in verschillende situaties hun eigen relevante functie hebben. In deze toekomstige meertalige wereld kan een middelgrote taal als het Nederlands gemakkelijk overeind blijven. Van de zesduizend wereldtalen is het Nederlands de veertigste taal, op internet de achtste. Daarom steunt en stimuleert de Taalunie het Nederlandse onderwijs internationaal; onderwijs speelt een fundamentele rol in behouden van het Nederlands als een aantrekkelijke en levendige taal.

Hoeveel niet-Nederlandstalige kinderen en jongeren studeren momenteel Nederlands in het buitenland?

In het basis- en secundaire onderwijs leren 400.000 kinderen Nederlands, vooral in de gebieden grenzend aan het taalgebied, denk aan Duitsland, Frankrijk en Wallonië. Daarnaast volgen wereldwijd zo'n 15.000 studenten Nederlands aan universiteiten en hogescholen. De verdeling per regio van het aantal leerlingen in het hoger onderwijs is trendgevoelig. Zo is de regio Midden-Europa de laatste vijftien jaar enorm gegroeid, terwijl West-Europa terugloopt. Gemiddeld blijven de aantallen wel stabiel, en voor het reguliere onderwijs zien we globaal zelfs een groeiende interesse.

Waarom hebben buitenlanders interesse in de Nederlandse taal?

In de grensgebieden zijn overheden en scholen ervan overtuigd dat het belangrijk is voor kinderen en jongeren om de taal van de buren te leren. Studenten in het hoger onderwijs kiezen om erg uiteenlopende redenen voor het Nederlands: ze willen hun kansen op de arbeidsmarkt vergroten of hun profiel verbijzonderen door hun taalcombinatie, en vaak heeft het te maken met interesse voor onze kunst en geschiedenis. Uiteraard komt het ook voor dat een student vanwege de liefde voor het Nederlands kiest...

Wat is de belangrijkste meerwaarde van het Nederlands onderwijs in het buitenland?

Het verbindt en biedt mensen kansen. Op maatschappelijk, cultureel en economisch gebied. Het onderwijs Nederlands in het buitenland draagt bij aan de promotie van het Nederlandse taalgebied, en dat heeft weer een positieve invloed op bijvoorbeeld toerisme en internationale kansen voor Nederlandse en Vlaamse bedrijven. Kinderen en jongeren uit de grensgebieden gebruiken het Nederlands voor hun contacten met Nederland en Vlaanderen: ze komen bij ons studeren of gaan werken bij bedrijven die zaken doen met de Lage Landen. Maar ook voor de sociale contacten met je buren van net over de grens is het fijn elkaars taal te spreken. Studenten die in het buitenland Nederlands leren, verzilveren hun kansen met onze taal. Vaak gaan ze voor Nederlandse of Vlaamse bedrijven werken, geven les, worden tolk/vertaler of doen onderzoek naar

MAYA RISPENS

Geboortjaar: 1972

Woonplaats: Den Haag

Functie: Afdelingshoofd taalgebruik en afdelingshoofd taalinfrastructuur (a.i.)

Opleiding: Licentiaat in de taal- en letterkunde, Universiteit Gent

Eerdere functies: Vanaf 2000 binnen de Taalunie op verschillende projectleider en afdelingshoofd, daarvoor secretaris voor de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren en afdelingsverantwoordelijke bij de stad Gent.

Mooiste Nederlandse woord: Het woord populier. Om een of andere reden word ik er altijd een beetje melancholisch van. En ik moet erg lachen om de uitdrukking 'helaas pindakaas'. Voor mij, als Vlaming, zit hier een erg Nederlands vorm van humor in waar ik erg vrolijk van word.

DE FAMILIE MELENS Martijn (38) en Nathalie (41), Jasmijn (10), Abel (8) en Maurits (5) IN BRISBANE, AUSTRALIË

Ze is zelf leerkracht en weet wat onderwijs kan betekenen. Daarom koos ze zowel in Duitsland als in Australië, waar Nathalie Melens met haar gezin sinds 2012 woont, bewust voor aanvullend Nederlands onderwijs. Eerst via de Nederlandse school en nu via het afstandsonderwijs.

“Hiervoor hebben we vier jaar in Duitsland gewoond, waar onze jongste ook geboren is. Daar gingen de kinderen één keer per week, na schooltijd, naar de BiebeleBONN-sebergsschool, de Nederlandse school in Bonn. Ik werkte daar zelf ook twee jaar, nadat ik in Nederland meer dan 10 jaar voor de klas stond.”

Enorme afstanden waar je aan went, en ook weer niet

“De verhuizing naar Australië kwam vrij onverwachts, maar het is hier echt fantastisch. We wonen direct aan de kust. Het klimaat is heerlijk. De kinderen gaan ieder weekend zeilen en de mooiste vakantiebestemmingen

liggen om de hoek. Nou ja, naar Australische begrippen. Ook wij vinden het nu vrij normaal om anderhalf uur in de auto te zitten om naar het strand te gaan.

Eenmaal in Australië wilden we op dezelfde manier als in Duitsland verder en gingen onze kinderen naar de Nederlandse school in Brisbane. Maar vanwege de toch aanzienlijke afstanden en dus reistijden, zijn we overgestapt op het programma NTC-online van Edufax. De kinderen volgen dit thuis via de computer. Iedere week krijgen we via internet de lessen toegestuurd, wordt het gemaakte werk nagekeken en komt er feedback van de juf. Nu volgen alleen de twee

oudsten dit, de jongste start wanneer hij in groep 3 zit.

Naast het onderwijs via de computer krijgen ze thuis veel aanbod in de Nederlandse taal, want mijn man en ik spreken Nederlands met de kinderen. Op school spreken ze Engels (en leren Spaans). Als er vriendjes komen of als we afspreken met vrienden, spreken we wel Engels.”

Terug naar Nederland

“En zijn genoeg landen waar we nog zouden willen wonen, maar ‘het steeds opnieuw vrienden maken en weer afscheid nemen’ is een van de mindere aspecten van het expatleven. Zoals het er nu naar uitziet blijven wij nog vier jaar in Australië. Daarna willen we terug naar Nederland, zodat Jasmijn haar middelbare school daar kan starten. Dit is dan ook een van de voornaamste redenen waarom we het belangrijk vinden dat de kinderen het Nederlands op onderwijsniveau beheersen.”

OUDERS IN BEELD De expat

“Ook wij vinden het nu vrij normaal om anderhalf uur in de auto te zitten om naar het strand te gaan.”

NOB IN BEELD

Alinda de Beus
bestuurlijk adviseur

Angelina van Weerdenburg
communicatieadviseur

Angelique Hoogstrate
onderwijsadviseur

Bert van den Eijkel
controller

Claudia Versteeg
onderwijsadviseur

Denise van den Berg
bestuurlijk adviseur

Elie Kabagema
medewerker financiën

Everdiene Geerling
onderwijsadviseur

Gjalt Mostert
bestuurlijk adviseur

Ine de Mulder
onderwijsadviseur

Ivo Jonker
onderwijsadviseur

Jessica Kikken
bestuurlijk adviseur

Joke van der Voort
secretaresse

Jokelien Vles
communicatieadviseur

Karen Peters
directeur / bestuurder

Leonie Beks
personeelsadviseur

Marije van Kempen
onderwijsadviseur

Marlou Bijlhout
onderwijsadviseur

Monique Broekmeulen
directiesecretaresse

Ruud Kouijzer
bestuurlijk adviseur

Raad van toezicht

Van links naar rechts:

- Mr. H. Strietman, onderwijs en openbaar bestuur
- Dr. Sui Lin Goei, onderwijs en innovatie
- Drs. H. Teekens, internationaal onderwijs
- Voorzitter Prof. Dr. F. van Wieringen, internationaal onderwijs en openbaar bestuur
- Drs. L. Stijl, bedrijfseconomie en organisatieontwikkeling
- Niet op de foto: Drs. E.D.C.M. Lambrechts

Sigrid Goertz
secretaresse

Yvonne Bendermacher-Dekkers
adviseur werving
& selectie en oprichting
nieuwe scholen

WAT DOET NOB VOOR scholen?

NOB ondersteunt, verbindt en vertegenwoordigt sinds 1980 het Nederlands onderwijs in het buitenland. Dit doen wij onder andere door onze kennis te delen, leraren, schoolleiders en besturen te professionaliseren en continuïteit te waarborgen.

Professionalisering

Een van de kernactiviteiten van NOB gericht op het behoud van de kwaliteit van het Nederlandse onderwijs in het buitenland, is de professionalisering van leraren, directies en besturen. Dit doen wij op diverse manieren; van bijscholing tot webinar en van bekwaamheidstraject tot regiokonferentie.

Advies

Bij NOB aangesloten Nederlandse scholen liggen op afstand van Nederland. De scholen zijn veelal kleinschalig en er is veelvuldig rotatie van besturen, schoolleiders en leerkrachten. NOB is een belangrijke vaste basis en schakel met Nederland en kan vanuit haar brede ervaring onderwijsteams en besturen ondersteunen. Naast geschreven adviezen, adviseert en begeleidt NOB scholen op maat. Elke school heeft een vaste contactpersoon waarmee op regelmatige basis contact is.

Informatieverstrekking

NOB vraagt aandacht voor de meerwaarde en het belang van Nederlands onderwijs in een internationale context en informeert ouders over de verschillende mogelijkheden. Dit doen wij in Nederland en in het buitenland, via diverse eigen en externe media.

Werkgeverschap

NOB is in mandaat van de Minister van OCW werkgever van de door Nederland gedetacheerde personeelsleden aan de Europese Scholen. Daarnaast neemt NOB onder andere namens de Minister zitting in de Raad van Bestuur en het Budget comité van de Europese Scholen. NOB onderhoudt onder hetzelfde mandaat de Europese school in Bergen (NH).

Loketfunctie

Bij NOB aangesloten scholen kunnen gebruik maken van centraal geregelde kortingen en lidmaatschappen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het gebruik van Nieuwsbegrip en kortingen bij uitgeverijen, maar ook het lidmaatschap van de landelijke klachtencommissie en de openbare bibliotheek. Het digitale portaal Mijn School verbindt scholen en ontsluit diverse producten en adviezen.

Subsidie

Het Ministerie van OCW ondersteunt het Nederlands onderwijs in het buitenland sinds 1983 met een beperkte financiële bijdrage. Deze subsidie, met een huidig niveau van ongeveer 250 euro per leerling per jaar, wordt door NOB aan de bij haar aangesloten scholen verstrekt. Als gevolg van bezuinigingen vervalt de directe subsidie aan de scholen na 2016 volledig. Naar verwachting heeft dit zowel gevolgen voor de kwaliteit als voor de wereldwijde beschikbaarheid van het Nederlands onderwijs in het buitenland.

Werving & Selectie

Een goede leerkracht maakt het verschil, maar is in het buitenland niet altijd even eenvoudig te vinden. NOB ondersteunt Nederlandse en Europese Scholen bij hun Werving en Selectie. Werkzoekenden vinden vacatures via NOB en desgewenst begeleidt NOB voor scholen de procedure van werving & selectie vanuit Voorburg.

Productontwikkeling

De adviezen, modellen en producten die zijn ontwikkeld voor bij NOB aangesloten scholen dragen bij aan de kwaliteitsontwikkeling van het onderwijs. Denk hierbij bijvoorbeeld aan adviezen voor de implementatie van peuter- en kleuteronderwijs, lesmateriaal over cultuur en handelingen voor het gebruik van de Nederlandse taalmethodes in de in het buitenland vaak beperkte lestijd.

DE ZEKERHEID VAN KWALITEIT

LINDE VAN DEN BOSCH

Geboortejaar: 1962

Land: Nederland

Functie: Inspecteur Europese Scholen

Opleiding: Taalwetenschap en Onderwijskunde

Eerdere functies: o.a. Algemeen Secretaris Nederlandse Taalunie, manager afdeling PO-VO Cito

Publicaties: varia

Een van de mooiste

Nederlandse woorden: Ik houd van woorden met mooie klanken zoals: fluweel, dauwdruppel. En authentieke Nederlandse woorden zoals: sjoelbak, stroopwafel.

MARTIN UUNK

Geboortejaar: 1954

Land: Nederland

Functie: Teamleider toezicht buitenland

Opleiding: (ontwikkelings)-psycholoog

Eerdere functies: Adviseur bij een tweetal onderwijsbegeleidingsdiensten, hoofd onderwijskundige dienstverlening bij NOB

Publicaties: Diverse inspectie-rapportages, waaronder Opbrengstgericht werken bij rekenen/wiskunde

Een van de mooiste

Nederlandse woorden: Desalniettemin.

En recent: sjoemelsoftware.

De opdracht die NOB in naam van OCW uitvoert kent verschillende vormen: van advies tot werving, van subsidieverstrekking tot belangenbehartiging. Voor ook weer verschillende scholingsvormen: van dagschool tot aanvullend onderwijs, van onderwijs op afstand tot Europese school. De verschillen daartussen zijn op sommige vlakken zeer groot, toch is de basis steeds dezelfde: hoogwaardig Nederlandstalig onderwijs voor Nederlandse en Vlaamse kinderen om aansluiting bij het moederland te behouden op het gebied van taal en cultuur. Die taak voert NOB niet in haar eentje uit, de Onderwijsinspectie houdt nauw toezicht op al de verschillende scholingsmogelijkheden.

Zo bewaken NOB en Inspectie samen dat waarmee goed onderwijs staat of valt: de kwaliteit. Dat doen ze vanuit hun eigen expertise en onafhankelijk van elkaar.

We spreken met twee inspecteurs van de Onderwijsinspectie: Linde van den Bosch, inspecteur Europese scholen, en Martin Uunk, teamleider toezicht buitenland.

Om met de hoofdvraag in huis te vallen: hoe belangrijk is de kwaliteitsbewaking?

MU: Die is doorslaggevend. Geen enkele ouder maakt de beslissing om zijn kinderen mee naar het buitenland te nemen lichtvaardig. Het is nogal wat om je kind uit zijn bekende omgeving te halen, al is het maar tijdelijk. Of om kinderen op te laten groeien in een land waarvan je weet dat je er niet blijft. Dat maakt ouders onzeker; doe ik hier wel goed aan, zet ik mijn kind niet op achterstand? Het toezicht is een bewijs van de betrokkenheid

van Nederland bij deze ouders en hun kinderen. Dat is een voorwaardelijke geruststelling, hoor ik vaak. Zo zijn het toezicht vanuit Nederland en de faciliterende rol van NOB ook ontstaan; op verzoek van Nederlandse werknemers in het buitenland. Voor veel Nederlandse organisaties is het nog steeds een randvoorwaarde om werknemers wel of niet uit te zenden naar een land.

Wat houdt de taak van de Onderwijsinspectie precies in?

MU: In het heel kort zijn wij de garantie voor goed onderwijs. Door te toetsen of scholen aan de eisen voldoen, en door eventuele achterstanden samen met de school aan te pakken. Daarbij is ook ons toezicht in ontwikkeling, we maken de slag naar stimulerend toezicht waarbij de nadruk nog verder ligt op kwaliteitsverbetering, met name in het primaire onderwijs. Dit geldt voor alle scholen, ook die in Nederland. Voor Nederlandstalig onderwijs in het buitenland geldt dat de scholen moeten voldoen aan dezelfde eisen als scholen in Nederland, het draait tenslotte om een probleemloze aansluiting. Het uitvoeren van het toezicht is intensiever. Voor 2016 staan er 92 inspectiebezoeken gepland. We zijn er simpelweg ook vaak wat langer dan alleen tijdens de schooldag. Daardoor kun je tijdens een inspectiebezoek dieper op dingen ingaan, schoolbesturen vragen je eerder om mee te denken, omdat je er toch al bent.

LvdB: Voor Europese scholen ligt het allemaal wat anders. Het toezicht wordt uitgevoerd door de Board of Inspectors, waarin twee afgezanten van alle deelnemende landen zitting nemen. Onze benchmark is niet het Nederlandse onderwijs maar de richtlijn van de Europese scholen. Die wijkt op enkele punten nadrukkelijk af, met eigen curricula, een Europees Baccalaureaat als examen, en moedertaalonderwijs met een sterk accent op het leren van talen. De Europese inspecteurs komen over het algemeen wat vaker op de scholen. We hebben met een beperkter aantal scholen te maken. Tegelijkertijd is de taak van de Board breder. We houden niet alleen toezicht, maar zijn (mede)verantwoordelijk voor het beleid en de pedagogisch-didactische kwaliteit van het onderwijs, en hebben een rol in de werving, selectie, evaluatie en beoordeling van leraren. Voor de werving en selectie is NOB een belangrijke partner. Zij zijn zeg maar de human resources manager voor het Nederlandse personeel op de Europese scholen, zo'n 85 leerkrachten momenteel.

Wat betekent dat in de praktijk?

LvdB: NOB verzorgt het werkgeverschap voor de leraren. Ze ondersteunen op het vlak van arbeidsvoorwaarden, bij terugkeer, verzorgen een driejaarlijkse bijscholing van de leerkrachten, en beheren het budget voor individuele scholing. Daarnaast doet NOB de organisatorische en procedurele werving en selectie. Ik vind dat laatste en de professionalisering zeer belangrijke aspecten. Alles staat of valt met de juiste man of

vrouw voor de klas. Wij zijn echt op zoek naar de beste van de besten.

MU: Ook voor de Nederlandse scholen in en buiten Europa bepaalt het niveau van de leraren, en van het bestuur, de kwaliteit van de school. Anders dan voor de Europese scholen is dit vaak een kwestie van continuïteit, of liever gezegd het gebrek hieraan. De besturen van de scholen, het lesgeven, of zelfs het bestaan van de hele school, rust vaak op de schouders van enkele ouders. En het hele kenmerk van deze mensen is dat hun verblijf in het buitenland tijdelijk is. Het vertrek van een enkele persoon kan de kwaliteit van een school enorm beïnvloeden. Als een nieuwe ouder de taak overneemt, is advies, scholing en begeleiding onmisbaar. Continuïteit en professionalisering, dat is wat NOB voor deze scholen betekent. En daarin speelt ook de financiële continuïteit een rol. De subsidieverstrekking draagt bij aan de kwaliteitsbewaking. Om ervoor in aanmerking te komen moeten scholen aan de eisen voldoen. Als het geld weg zou vallen, valt die stok achter de deur weg.

LvdB: Continuïteit en consistentie zijn sowieso belangrijke pijlers van het onderwijs. Niet dat alles maar hetzelfde moet blijven, maar het uitzetten van een gemeenschappelijke koers en heldere blik op waar we het nu werkelijk voor doen en daar met vereende krachten aan werken in een doorgaande leerlijn. Dat is waar we in de Board of Inspectors nu volop mee bezig zijn.

Hoe ziet die toekomst er idealiter uit?

LvdB: Op de Europese scholen staat meertaligheid centraal, maar wel vanuit een goede beheersing van de moedertaal. Dat is iets anders dan het zomaar overstappen op al het onderwijs in het Engels of Frans of Duits. Natuurlijk wordt onze omgeving steeds meertaliger en het is goed om onze kinderen daarop voor te bereiden.

“Continuïteit en professionalisering, dat is wat NOB voor deze scholen betekent.”

MARTIN UUNK

Maar we moeten wel blijven kijken naar wat deze kinderen later gaan doen. Het is prachtig als je als Nederlands kind een excellente medische opleiding in het Engels af weet te ronden. Maar wat als dat kind huisarts in Utrecht-Noord wil worden? Heeft hij of zij dan de woordenschat en de culturele bagage om zich met zijn patiënten te verstaan? We moeten af van ad hoc experimenten met meertalig onderwijs en naar een consistente, praktijkgerichte taalaanpak.

MU: Onderwijs is van oudsher conservatief: het overdragen van de kennis van de ene generatie op de andere. Het is inderdaad juist van belang de vaardigheden die in de toekomst van waarde zijn te definiëren en in te bedden. In mijn ogen zijn dat communicatieve vaardigheden, in meerdere talen die je goed beheerst omdat je je moedertaal vloeiend spreekt en schrijft.

Professionalisering

VAN EN MET ELKAAR LEREN

Goed onderwijs staat of valt met de mensen die het onderwijs geven. Reguliere scholingsmogelijkheden voldoen vaak niet aan de specifieke eisen van een onderwijssituatie in het buitenland en zijn door de vaak grote fysieke afstand moeilijk te volgen. Daarom is het de taak van NOB om de professionalisering van de bestuursleden, schoolleiders en leerkrachten in het buitenland te waarborgen. Net als we dat voor de door Nederland gedetacheerde werknemers op Europese scholen doen.

De manier waarop we professionalisering aanbieden, is maatwerk. We hebben te maken met verschillende omstandigheden en verschillende beginniveaus, maar ook met beperkende omstandigheden als afstanden en tijdsverschillen. Van de technologische ontwikkelingen in de 35 jaar van ons bestaan maken we dankbaar gebruik. Relatief nieuw in ons online professionaliseringsaanbod zijn de webinars; interactieve online seminars. Via het bekwaamheidstraject kunnen mensen op afstand digitaal een opleiding volgen. Toch blijft er ook de nodige aandacht voor en behoefte aan fysieke bijeenkomsten. Zodat mensen met en vooral ook van elkaar kunnen leren. Van de verschillende manieren waarop NOB professionalisering aanbiedt, lichten we er hier vier uit: bijscholing, regiobijeenkomst, bekwaamheidstraject en webinars.

Bijscholing

Sinds 1986 organiseert NOB bijscholing in Nederland: jaarlijks een driedaagse bijscholing voor Nederlandse scholen in het buitenland, en driejaarlijks een tweedaagse bijscholing voor Europese scholen. Het programma sluit aan op de ontwikkelingen in Nederland en op de specifieke situatie in het buitenland. Tijdens de dagen is er volop gelegenheid om elkaar te ontmoeten en kennis en ervaringen uit te wisselen.

Trainer Joost Maarschalkerweerd is trainer/adviseur en ontwikkelaar bij Bazalt, en verzorgde zes cursussen over onder andere 'ICT en media' en 'Leren zichtbaar maken'.

"Als trainer is het prettig om te werken voor en met deze doelgroep. De enorme gedrevenheid en passie om in drie dagen tijd zoveel mogelijk kennis op te willen doen, is bijzonder. De groep staat erg open voor het leren van en met elkaar. De onderwijssituaties verschillen sterk door de zeer uiteenlopende locaties, tegelijkertijd heeft iedereen hetzelfde doel. Het verschil maken voor de leerlingen in het buitenland en hen helpen zo goed mogelijk aangesloten te blijven bij Nederland."

Regiobijeenkomst

NOB ondersteunt de mogelijkheid om regiobijeenkomsten te organiseren. De organisatie van deze regiobijeenkomsten is in handen van de scholen die samen het initiatief nemen. NOB draagt onder andere financieel en inhoudelijk bij. Deze vorm van professionalisering is niet alleen fysiek dichtbij de scholen, maar geeft hen bovendien de mogelijkheid om in te zoomen op specifieke regionale uitdagingen. Er zijn inmiddels regiobijeenkomsten georganiseerd in o.a. Washington, Dubai, Kuala Lumpur, Brussel en Athene.

Initiatiefnemers regiobijeenkomst Ionica Lub, locatieleider LanguageOne Perth (Australië) en Hans Hardeman, directeur Dutch Cultural Centre De Bontekoe in Kuala Lumpur (Maleisië).

"Onze scholen organiseerden dit na-jaar voor de tweede keer een regiokonferentie voor NTC-leerkrachten in Azië en Australië, met in totaal 44 deelnemers. Ook waren er twee onderwijsadviseurs van NOB aanwezig. Het doel van onze regiobijeenkomst was een stevigere krachtenbundeling in de regio en de uitwisseling van kennis en expertise. Als locatie hebben we Kuala Lumpur gekozen vanwege de centrale ligging. De vlucht en hotelkosten waren betaalbaar voor de deelnemers en niemand had een visum nodig. De bijeenkomst zelf was gratis. Wat voor ons de grootste uitdaging voor het organiseren van een regiobijeenkomst was, was het

vele voorwerk dat een dergelijke conferentie vraagt, zowel logistiek als inhoudelijk. De vorm van de conferentie was een serie van negentien 45-minuten workshops. Hierin was volop gelegenheid voor het opdoen van kennis en het uitwisselen van ervaringen over onderwerpen als methode onafhankelijk werken, cultuur, peuter- en kleuterbeleid, examenprogramma's, leesbevordering, structureel coöperatief leren en nog veel meer. De workshops werden verzorgd door de deelnemers zelf en door NOB. Naast het workshopdeel zorgden we voor tijd om contacten te leggen en bij te praten. Ook daar leer je veel van."

Deelnemer Dré van Geel is leerkracht PO aan de Europese School Woluwe (Brussel) in België

"Eind augustus stond de bijscholing voor de leerkrachten van de Europese Scholen weer op de agenda. Een mooie warming-up voor een nieuw schooljaar. Dit jaar heb ik mijn keuze laten vallen op de cursus 'Onderwijs vraagt leiderschap'. We reflecteerden op diverse aspecten van leiderschap; zowel in de klas, als tijdens een vergadering met collega's en op management niveau. Naast de inhoudelijke informatie was er steeds plaats voor een open discussie. Er werden veel herkenbare onderwerpen besproken, toegespitst op het dagelijks werk in een Europese School. Het bijzondere aan de bijscholing is dat we niet alleen geïnformeerd worden over de actuele onderwijsontwikkelingen in Nederland, maar ook samen met NOB de vertaalslag maken naar wat we daarmee kunnen in onze Europese onderwijspraktijk. Daarnaast is het een mooi moment om de Nederlandse collega's die werkzaam zijn op de andere Europese Scholen te ontmoeten en ervaringen met elkaar te delen."

Deelnemer Paul Wamants is directeur-leerkracht van NTC-school De Oranje Dumpling, Taipei, Taiwan.

"Sinds 2009 heb ik vijf maal de driedaagse bijscholing bijgewoond. De inhoud van de cursussen op de bijscholing is specifiek gericht op onze situatie; die van een Nederlandse school in het buitenland. De expertise van NOB speelt hierin een belangrijke rol. Naast de inhoudelijke experts zijn er meerdere NOB-adviseurs die zelf ervaring hebben op een school in het buitenland, waardoor zij een heldere kijk hebben op de praktijk ervan. Doordat je in het buitenland vaak in een klein team werkt, ver weg van Nederland en België, is het niet evident om kennis te maken met andere collega's die hetzelfde werk verrichten. Een heel belangrijk element van de bijscholing vind ik dan ook dat je als leerkracht of bestuurslid samenkomt met circa 200 collega's vanuit alle windrichtingen op aarde. Deze jaarlijkse unieke situatie is een bron van energie om met elkaar kennis op te doen, uit te wisselen en te discussiëren over het Nederlands onderwijs in het buitenland. Het netwerk dat je zo opbouwt, stimuleert om goed kwalitatief onderwijs te blijven bieden aan je leerlingen."

Bekwaamheidstraject

Dat voor NTC-scholen betrekkingen vaak part-time zijn en de locatie soms afgelegen is, maakt het vinden van bevoegde leerkrachten een uitdaging. Tegelijkertijd vraagt lesgeven op een NTC-school om specifieke kennis en vaardigheden. Daarom helpt NOB scholen met twee speciaal ontwikkelde bekwaamheidstrajecten; een voor primair (PO) en een voor voortgezet (VO) onderwijs. Inmiddels zijn 87 deelnemers zo'n bekwaamheidstraject gestart. Het Bekwaamheidstraject PO is ontwikkeld in samenwerking met Hogeschool Inholland en behelst vakken Nederlands die op de Pabo te volgen zijn. Het wordt aangeboden via elearning en duurt 18 maanden. Het Bekwaamheidstraject VO Nederlands is ontwikkeld in samenwerking met Hogeschool Windesheim. Dit traject bestaat uit een aantal vakken uit de propedeuse van de lerarenopleiding Nederlands, wordt digitaal aangeboden, en duurt 9 maanden.

Docent Bekwaamheidstraject VO

Jaap van der Molen is docent Nederlands en onderzoeker bij het lectoraat Onderwijsinnovatie en ICT, Hogeschool Windesheim.

"Als lerarenopleiding zien we het als onze verantwoordelijkheid mee te werken aan de verbetering van de kwaliteit van het moedertaalonderwijs. We hebben de expertise in huis om uiteenlopende doelgroepen op afstand op te leiden, dus ook docenten in het buitenland die hun didactische bekwaamheid willen vergroten. De deelnemers aan het Bekwaamheidstraject zijn gemotiveerd, ondernemend en kritisch. Als docent Nederlands werken zij in een min of meer geïsoleerde situatie, maar ze werken in het traject actief met elkaar samen en zoeken gemakkelijk contact met docenten. In hun onderwijspraktijk krijgen ze te maken met grote verschillen tussen leerlingen onderling en dat vraagt veel van hun didactische competenties.

Dit traject heeft ook meerwaarde voor ons. We hebben al veel ervaring met opleiden op afstand en vormen van blended learning en we passen al uiteenlopende vormen van digitale didactiek toe, zoals online discussies, weblectures en blogs. In dit traject kunnen we die verder ontwikkelen en aanpassen voor deze specifieke doelgroep. De samenwerking met NOB ervaren we als plezierig en constructief: we weten wat we aan elkaar hebben en we hebben allebei hetzelfde doel voor ogen, namelijk de verbetering van de kwaliteit van het moedertaalonderwijs in het buitenland."

Deelnemer Bekwaamheidstraject PO Anne Dorst is leerkracht groep 3/4 bij de Rioranje School in Rio de Janeiro, Brazilië

"Ik heb journalistiek gestudeerd en ben na mijn vertrek naar Brazilië in het lesgeven gerold. Het was voor mij niet haalbaar om de volledige DigiPabo op afstand te doen. Dit heeft te maken met het aantal uren dat ervoor staat, de relatief hoge kosten als je niet meer in Nederland woont en bepaalde onderdelen – zoals stages – die je alleen in Nederland kunt uitvoeren. Omdat je je op een NTC-school in eerste instantie richt op het taalgedeelte, is het Bekwaamheidstraject PO precies wat ik nodig heb. De focus ligt op taaldidactiek en er wordt dieper ingegaan op pedagogiek en ontwikkelingspsychologie. Je kunt het traject volledig op afstand volgen en het is goed te combineren met werk. Anders dan met deelcertificaten is het een compleet pakket van vakken die op elkaar aansluiten. Toen ik aan het traject begon was mijn belangrijkste doel: 'Ik wil dat certificaat halen'. Nu realiseer ik me dat het mijn houding en blik op het lesgeven echt heeft veranderd. Ik haal veel meer voldoening uit mijn lessen en ben zelfverzekerder geworden als leerkracht. Er zijn allerlei persoonlijke ontwikkelingen in gang gezet die ik zeker ook na het traject wil voortzetten."

Webinar

Ervaren NOB-adviseurs geven regelmatig webinars over uiteenlopende onderwerpen zoals Richting 3 onderwijs, het maken van een lesstofselectie en de samenwerking tussen schoolleider en bestuur. Deze online seminars duren maximaal anderhalf uur, en zijn een succesvolle, zeer toegankelijke tool voor professionalisering. Webinars worden altijd twee keer aangeboden, zodat mensen in verschillende tijdszones deel kunnen nemen.

Deelnemer Els Duffhues is bestuurder van de Nederlandse School Hamburg, Duitsland.

"Het unieke aan de webinars vind ik de uitwisseling van ervaringen, gedachten en ideeën met andere scholen wereldwijd zonder dat je hoeft te reizen, en dus geld en veel tijd moet investeren. De interactieve manier van presenteren, chatten, sheets lezen, stellingen beantwoorden en zelf actief mee-discussiëren is zeer waardevol.

Als Nederlandse school in het buitenland zit je altijd ver van de bron en het is heel positief op deze wijze 'das Rad nicht immer neu erfinden zu müssen', zoals de Duitser zegt. Maar ook de meningen van andere scholen te horen evenals het professionele advies van de NOB-discussieleiders vind ik zeer nuttig. De meerwaarde ligt voor mij in de interactiviteit ten opzichte van een advies op papier, en de flexibiliteit doordat je overal ter wereld in kunt loggen. Voor mij zelf zijn de webinars een zeer waardevolle en nuttige aanvulling op de jaarlijkse bijscholing." ●

MET ONS gezicht NAAR DE Zee

Hoge verwachtingen heb ik altijd belangrijk gevonden voor het onderwijs. Onderwijs is dat wat ons wijzer maakt. Niet alleen op theoretisch niveau, ook in de dagelijkse praktijk. Mijn ervaring is dat onderwijs in onze eigen cultuur daar een essentieel onderdeel van is. Cultuur bepaalt, meer nog dan taal, onze identiteit. En daarmee ons vermogen om sterk in de wereld te staan. De paradox is dat we ons pas echt bewust worden van onze cultuur als we met een andere geconfronteerd worden. Juist de mensen die de stap naar het buitenland ondernemen, ondervinden de wisselwerking tussen hun eigen referentiekaders en de lokale situatie met nieuwe gebruiken, een andere taal en gewoonten. Die wisselwerking noem ik een 'verborgen leerplan' dat vooral zijn invloed heeft op kinderen en jonge mensen. Op een onbewuste manier leren ze vergelijken, leren ze zoeken naar verschillen en overeenkomsten, en daarbinnen hun positie te bepalen: wat betekent Nederlanderschap, wat betekenen het Nederlands en de Nederlandse cultuur voor mij?

De uitkomst van dit leerproces verdiept wat ze in essentie al zijn: kosmopolieten. Zelfbewuste individuen die zich verbonden weten met de vertakkingen over de hele wereld. Los van grenzen, los van vooroordelen. Ik zeg 'in essentie al zijn' omdat Nederland een land van kosmopolieten is. Nederland beperkt zich niet tot het bescheiden grondgebied in Europa, en heeft dat nooit gedaan. In veel perioden in de geschiedenis waren we over de hele wereld aanwezig, op veel vreemde kusten tref je onze sporen aan. We zijn geboren met ons gezicht naar de zee, iets waar ook nieuwkomers zich makkelijk mee kunnen identificeren.

Ook vandaag de dag vind je Nederlanders op veel plekken en situaties tot in alle uithoeken. Velen daarvan zijn kinderen en jongeren. Kinderen en jongeren die recht op onderwijs hebben dat ze voorbereidt op de rest van hun leven. In Nederland of elders. En onderwijs in de cultuur van hun eigen land, hun eigen historie zorgt voor de zo belangrijke worteling. Het is houvast waar vanuit je kunt groeien. En wat het verschil maakt tussen een rusteloze reiziger en een geschoolde kosmopoliet.

FONS VAN WIERINGEN

Geboortejaar: 1946

Woonplaats: Den Haag

Functie: voorzitter van de Raad van Toezicht van NOB

Opleiding: sociale wetenschappen aan de Radboud Universiteit, vergelijkende onderwijswetenschappen aan de University of Chicago, gepromoveerd aan de Universiteit van Amsterdam.

Eerdere functies: voorzitter Onderwijsraad, directeur bij het Ministerie van Onderwijs, hoogleraar Onderwijskunde aan de Universiteit van Amsterdam, directeur Max Goote Kenniscentrum voor Beroepsonderwijs, lid van de Nationale UNESCO Commissie, voorzitter van de Jury Excellente Scholen.

Mooiste Nederlandse woord: Onderwijs, een mooi woord waar in het Engels geen echt equivalent voor bestaat

Nederlands onderwijs in het buitenland:

DUBBELE WAARBORG VOOR DE TOEKOMST

Het belang van onderwijs in de moedertaal en -cultuur is in de 35 jaar dat NOB bestaat vaak ter discussie gesteld. De internationalisering van de wereld en daarmee van de Nederlandse en Vlaamse maatschappij, lijkt die discussie te voeden. De ervaring leert echter dat het belang alleen maar toeneemt. Een bevinding die wordt ondersteund vanuit de wetenschap. Dompel je onder in dit 'college' van emeritus professor Ludo Beheydt over culturele mobiliteit en het belang van stevige wortels.

"Waarom nog Nederlands onderwijs in het buitenland als de wereld toch zo snel globaliseert?" Dat is zowat de meest fundamentele vraag die NOB telkens weer voor de voeten krijgt gegooid. Een begrijpelijke vraag, die je niet mag afdoen met een simplistisch jantje-van-leiden als: "omdat de kinderen oma en opa moeten verstaan". Het antwoord is veel complexer en de blik moet ook heel wat ruimer.

We leven in een nieuwe tijd. De Europese culturele kaart is niet langer een puzzel met netjes afgelijnde culturen. De tijd van de multiculturele maatschappij is definitief voorbij. De interculturele maatschappij is aangebroken. Er was een tijd dat het culturele plaatje in Europa min of meer overzichtelijk was, met vrij homogeen afgebakende culturen. Die multiculturele maatschappij heeft plaats gemaakt voor wat Steven Vertovec heel toepasselijk de 'superdiverse' maatschappij¹ heeft genoemd.

Superdiversiteit

Wat we de laatste decennia meemaken is een radicale diversifiëring van de diversiteit. Recente migratiepatronen hebben meer etnieën, talen, nationaliteiten en culturen naar Europa gebracht dan ooit tevoren. Bovendien is dat migratieaandeel veel com-

plexer gestratificeerd en versnipperd in transnationale, multiculturele, meertalige, religieus verdeelde, sociaaleconomisch gelaagde nieuwkomers. In Vlaanderen en Nederland wonen de Indiase IT-specialisten nu naast de Poolse of Bulgaarse bouwvakkers, en die weer naast een Syrische moslimfamilie of een lesbische Hollandse moeder. En hier kom ik op het cruciale belang van Nederlands onderwijs in het buitenland.

In deze tijd van grenzeloze mobiliteit, met voortdurend tegen elkaar aanschurkende en zelfs confronterende talen en culturen kunnen de Nederlandse taal en de Nederlandse cultuur het zich weliswaar niet meer permitteren exclusief op de eigen taal en cultuur te focussen, maar is het cultureel ontheemden van kinderen, door ze het houvast van een moedertaal en een culturele identiteit te onzeggen, minstens even ontwrichtend. De legitimering van de Nederlandse taal en cultuur voor kinderen in het buitenland ligt in wat ik met Steven Greenblatt het belang van 'culturele mobiliteit'² wil noemen.

Culturele mobiliteit

De nog te ruim vigerende idee dat culturen tijdloze, stabiele en herkenbare entiteiten zijn is een mythe, evenzeer trouwens als de idee dat geworteldheid en geborgenheid in een

taal en cultuur ondertussen overbodig zijn en vervangen door een geglobaliseerde eenheidscultuur. Die globale eenheidscultuur is een mythe. Wij, leden van de Nederlandse cultuur, moedertaalsprekers van het Nederlands botsen nog steeds tegen 'het andere' en 'de andere' aan. We zijn nog aan het leren hoe we onze taal en cultuur in de nieuwe context van superdiversiteit een legitieme plaats kunnen geven. Toch zit het exemplarische model voor die omgang met de om zich heen grijpende superdiversiteit vandaag al verscholen in die vele scholen met Nederlands onderwijs in het buitenland. Daar leert een generatie jongeren vanuit de vertrouwdeheid met en het vertrouwen in de Nederlandse taal en cultuur complexloos omgaan met andere talen en culturen. Daar worden echte wereldburgers gevormd die zich niet opsluiten in een Nederlandse gettocultuur met een puristisch afgeschermd Nederlands of, anderzijds, verloren lopen als ontwortelde kosmopolieten. Het is een illusie dat de huidige generatie het kan stellen zonder de psychisch geruuststellende ervaring van geborgenheid in een eigen

“Cultural mobility that ignores the allure of the firmly rooted simply misses the point.”

STEPHAN GREENBLATT

taal en cultuur. De cultureel ontheemde dwaalt rond in de wereld als de wandelende jood die door heimwee overmand, nooit thuis zal komen. Kinderen in het Nederlandse onderwijs in het buitenland worden vanuit een onbeschroomd vertrouwen in de eigen taal en cultuur opgeleid tot flexibele bemiddelaars, die vanuit het rustige besef in de waarde van de thuiscultuur, open kunnen staan voor andere culturen. Zo worden jongeren gevormd die in de superdiverse maatschappij van morgen kunnen bijdragen aan de culturele mobiliteit die nodig is om adequaat om te gaan met de paradox van

behoefte aan culturele identiteit enerzijds, en de realiteit van omringende diversiteit anderzijds. Daarom moet de Vlaamse en Nederlandse gemeenschap dat Nederlands onderwijs in het buitenland blijven koesteren en steunen. Het is steun aan ons toekomstige eigenbelang. Deze generatie jongeren effent het pad voor onze cultuur én voor onze economie. Zij zorgen mee voor de directe zichtbaarheid van Vlaanderen en Nederland in het buitenland en dat blijft absoluut noodzakelijk als we Nederland en Vlaanderen 'in de markt willen zetten', zoals politici dat dan zo graag noemen. Jammer genoeg beseft de politiek dat veel te weinig. Deze jongeren, opgeleid in een hedendaags post-modern interculturelisme, geworteld in hun eigen taal en cultuur en met empathisch vermogen zijn belangrijker dan ambassades, biënnales en diplomatieke missies. Anders dan de eentalig opgeleide jeugd in Nederland en Vlaanderen zien zij parallellen, verborgen en opvallende overeenkomsten, verholde mogelijkheden, latente spanningen en hinderlijke verschillen met de thuiscultuur. Kortom, ze drijven op de dynamiek van culturele mobiliteit omdat ze zelf voortdurend de cultuurhobbels nemen die een vruchtbare interculturaliteit in de weg staan.

Dubbele waarborg

Onderwijs in de Nederlandse taal en cultuur in het buitenland verzekert Vlaanderen en Nederland van een generatie jongeren die beslagen ten ijs komt om de culturele mobiliteit te borgen die nodig zal blijken in de superdiverse maatschappij van morgen. Want, zoals Stephen Greenblatt in zijn Cultural Mobility: A Manifesto² terecht heeft opgemerkt, zal die culturele mobiliteit geworteld moeten zijn in de eigen cultuur, omdat “cultural mobility that ignores the allure (and, on occasion, the entrapment) of the firmly rooted simply misses the point.” Een generatie die opgegroeid is in een geest van culturele mobiliteit is een waarborg voor het maatschappelijk project van onze toekomst. Anderzijds – en misschien is dit nog belangrijker – is een opleiding voor kinderen van flexpats en expats die begint bij het veilige verankeren in de geborgenheid van een moedertaal en thuiscultuur, ook een waarborg voor het welzijn van die kinderen, een waarborg tegen het ontredderde kosmopolitische zwalken dat het zelfvertrouwen en het vertrouwen in de wereld ondergraaft. ●

Em. Prof. Ludo Beheydt
(Universit  catholique de Louvain)

1. S. Vertovec (2014) Super-diversity, London en New York: Routledge.
2. S. Greenblatt (ed.) (2009) Cultural Mobility: A Manifesto.

LUDO BEHEYDT

Geboortjaar: 1948

Woonplaats/land: Herent, België

Functie: emeritus professor Nederlandse taalkunde en Nederlandse cultuur aan de Universit  catholique de Louvain

Opleiding: doctor in de Wijsbegeerte en de letteren aan de K.U.L. met een proefschrift over het taalgebruik van jonge moeders tegen hun taalverwervende kinderen.

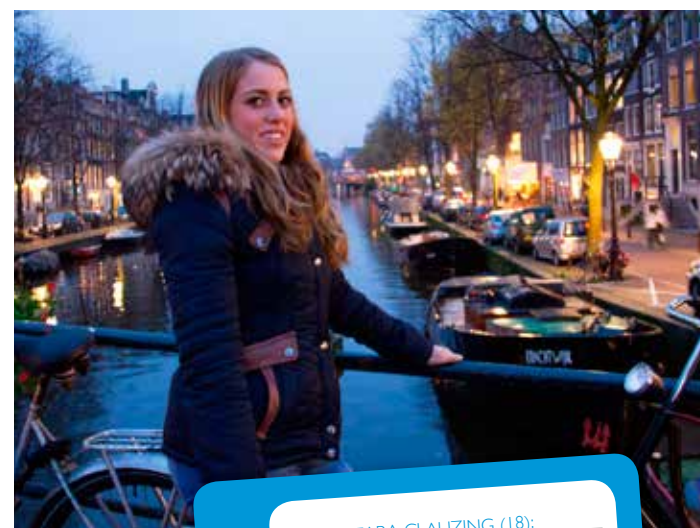
Eerdere functies: bijzonder hoogleraar aan de UvA voor Cultuur der Nederlanden, bijzonder hoogleraar Cultuur der Nederlanden aan de afdeling Dutch Studies van de Universiteit Leiden, voorzitter van de Raad voor Nederlandse Taal en Letteren van de Taalunie, lid van de Raad van het 'Fonds National de Recherche Scientifique de Belgique'.

Publicaties: twee bijdragen over identiteit in 'In het teken van identiteit. Taal en cultuur van de Nederlanden' bij de Presses Universitaires de Louvain (2014). Professor Beheydt publiceerde vele boeken - waaronder 'Eén en toch apart, kunst en cultuur van de Nederlanden' - en schreef tientallen artikelen over Nederlands als vreemde taal en de Nederlandse cultuur. Recent publiceert hij vooral over cultuur en maatschappij van de Nederlanden, kunst en culturele identiteit, en taal en culturele identiteit. Hij is een veelgevraagd spreker in binnen- en buitenland.

Het verschil tussen soepele aansluiting en verborgen ongemak

TERUG NAAR NEDERLAND

De meeste Nederlandse kinderen die een aantal jaren in het buitenland wonen, komen terug naar Nederland om hun opleiding te (ver)volgen. Dat lijkt een vanzelfsprekend thuiskomen, maar is dat zeker niet altijd. Voor Nederlandse kinderen die in het buitenland geboren worden, is de terugkeer naar het moederland soms zelfs een eerste kennismaking. Om alle kinderen zo snel mogelijk (weer) hun weg te helpen vinden, is een goede aansluiting op het onderwijs cruciaal. Qua taalbeheersing en leerniveau, maar ook qua gebruiken en omgangsvormen. Het voorkomt dat kinderen zich verloren voelen, dat zij klassen over moeten doen of een lager opleidingsniveau dan ze eigenlijk aankunnen moeten volgen. Daarbij voorkomt het de kosten die daarmee en met hulp achteraf gepaard gaan. Dat is waar NOB 35 jaar geleden voor is opgericht. Welk effect dat vandaag de dag heeft, vertellen vier – heel verschillende - terugkeerders.

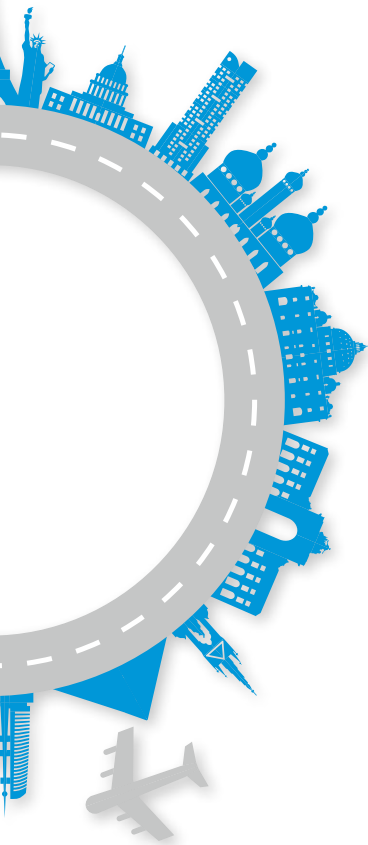

TARA CLAUZING (18):

“Ze dachten dat mijn Nederlands niet goed was na vier jaar Turkije.”

Tara: “Ik ben in Nederland geboren en verhuisde toen ik 10 was naar Turkije, omdat mijn moeder daar een nieuwe man leerde kennen. Vier jaar heb ik met mijn broer en zus in Manavgat gewoond, daarna ben ik teruggegaan naar Nederland. **Het leven in Turkije was heel anders dan in Nederland.** Na school spraken klasgenootjes nooit af, iets wat ik in Nederland juist erg leuk vond. Ik ging naar een Turkse privéschool en volgde daarnaast drie uur per week les op de Nederlandse school. Daar oefenden we bijvoorbeeld veel met spelling en grammatica. Het leukste aan de Nederlandse school vond ik het contact met andere Nederlandse kinderen. We vierden bijvoorbeeld altijd samen Sinterklaas en - toen nog - Koninginnedag. Ik kon niet echt aarden in Turkije dus na vier jaar besloot ik terug te gaan naar Nederland om bij mijn vader te gaan wonen. Al snel kwam ik erachter dat ik me niet op iedere middelbare school kon inschrijven. Veel scholen dachten dat mijn Nederlands niet goed genoeg zou zijn na vier jaar Turkije. Uiteindelijk ben ik vmbo-t gaan doen en daar bleek in de praktijk dat de Nederlandse lessen in Turkije ontzettend hebben geholpen. Ik had helemaal geen taalachterstand ten opzichte van mijn klasgenoten. Sterker nog, op het gebied van woordenschat en spelling lag ik zelfs voor. Inmiddels heb ik mijn draai weer helemaal gevonden in Nederland. Ik wil graag communicatieprofessional worden, ik volg nu de MBO opleiding marketing & communicatie aan het Koning Willem I college in Den Bosch.”

Irene: "In Nederland werkte ik bij het Centraal Bureau voor de Statistiek en mijn man vloog heel vaak naar het buitenland voor zijn werk. Dat was best zwaar voor een gezin met drie jonge kinderen. Op een gegeven moment bedachten we dat we net zo goed, of misschien wel beter, in het buitenland konden gaan wonen. Lotje, Iris en Madelif waren respectievelijk 6, 4 en 2 jaar toen we in 2007 de stap naar China maakten.

Al waren de kinderen nog jong, ze vonden het wel spannend. Natuurlijk misten ze opa en oma erg. Ze zijn in China vanaf het begin naar de internationale school gegaan, terwijl ze nog geen woord Engels spraken. Ze leerden in China niet alleen Engels, maar hielden ook het Nederlands bij. De oudste twee deden dat via de computer, met de NTC-online methode van Edufax, een organisatie voor afstandsonderwijs. De jongste hebben we in het begin vooral veel voorgelezen.

Tweeënhalf jaar later, toen Anemone geboren werd, verhuisden we naar Bali. Daar was een NTC-school, een behoorlijk verschil met hoe de kinderen eerst Nederlands leerden. Het voordeel voor mij was dat ik nauwelijks meer behoefde te helpen en de kinderen echt naar een school kon brengen. De NTC-school was, net zoals Edufax, bij NOB aangesloten. Dat betekent dat het onderwijs door de Nederlandse onderwijsinspectie wordt gecontroleerd, dat vonden wij een extra geruststelling. De school was niet groot, vooral de jongste kinderen zaten in volle klassen. De huise-

lijke setting was fijn, net als de link met Nederland. Daarnaast gebruikten ze het Nederlands onderwijssysteem, dus de kinderen maakten gewoon invuloefeningen uit boeken, dat vond ik heel herkenbaar. Heel anders dan het systeem op de internationale school.

We vonden en vinden Nederlands onderwijs belangrijk, omdat we voor onze kinderen geen weg wilden afsnijden. Het volgen van het extra onderwijs was lang niet altijd leuk voor hen, maar het niet doen, vonden wij geen optie.

In de zomer van 2015 maakten we de reis 'huis-waarts'. Iris wilde heel graag naar het gymnasium, Grieks en Latijn leren. **De toelating op de scholen in Nederland ging soepel doordat onze kinderen allemaal NTC-onderwijs hadden gevolgd.** Precies zoals we gehoopt hadden. Ze hebben ook geen andere behandeling gehad dan kinderen die helemaal in Nederland waren opgegroeid. Anemone begon in groep 3, Madelif in groep 7, Iris kon naar 2 gymnasium en Lotje naar 3 havo. Ze kwamen allemaal terecht op de school van hun eerste keuze, en het gaat best goed. Dat wil overigens niet zeggen dat ze het altijd makkelijk hebben. Ze staan bijvoorbeeld raar te kijken als de leraar het heeft over iets als 'verdamping'. De Engelse term daarvoor kennen ze dan wel. Gelukkig komt de omslag snel.

We vinden het allemaal wel een beetje saai hier. Alles is zo ontzettend geregeld. Onderhandelen is gek, corruptie bestaat niet, en alle tuintjes zijn netjes en strak. Dat was in Bali wel anders. Daar staat weer tegenover dat de kinderen weer lekker op de fiets naar school kunnen."

IRENE MAES-TERSTAPPEN (46):

"We wilden de kinderen de vrijheid geven om terug te keren."

Coen: "Ik ben geboren in Nederland. Mijn vader werkte voor Unilever en reisde zoveel dat we besloten hem als gezin te volgen. Samen met mijn moeder en twee broers vertrok ik naar Engeland, waar ik van mijn zevende tot dertiende jaar woonde. Daarna gingen we weer terug naar Nederland. Op mijn zestiende verhuisden we naar Polen. Op mijn achttiende kwam ik voor vijf jaar terug naar Nederland om te studeren en sinds een paar maanden woon en werk ik als Product Group Specialist bij Sanitex, een internationaal bedrijf in Litouwen. Elke verhuizing, elke nieuwe taal en cultuur was een leerproces op meerdere vlakken. Ook van de verschillende vormen van onderwijs heb ik veel geleerd en niet alleen op het gebied van de lesstof. In Engeland ging ik naar een privé school en moest ik opeens elke dag in uniform met een stropdas naar school, dat was een behoorlijke verandering. In Nederland ging ik naar de internationale school in Rotterdam en Den Haag, wat weer een heel andere vorm van onderwijs was. In Polen deed ik naast mijn opleiding op de British School Warsaw ook mijn internationaal baccalaureaat (IB) via de Wereldschool. Deze zelfstudie vergde een enorme discipline. Daar heb ik niet alleen mijn Bilingual IB Diploma en dus een goed Nederlands taalniveau aan over gehouden, maar ook het doorzettingsvermogen en de zelfdiscipline waar ik bij mijn studie in Tilburg en Maastricht heel veel aan heb gehad. Inmiddels wonen mijn ouders weer in Nederland. Mijn jongste broertje studeert aan de Hogere Hotelschool in Maastricht. Mijn oudste broer is achter gebleven in Engeland, die was 18 toen wij terug naar Nederland verhuisde. Hij woont en werkt nu nog steeds in Londen.

Thuis hebben wij eigenlijk altijd Nederlands gesproken en met mijn ouders doe ik dat nog steeds. Met mijn jongste broer spreek ik de helft van de tijd Engels en de andere helft Nederlands. Mijn oudste broer woont nu al zo lang in Engeland dat je hem wel een Brit kan noemen, dus ik spreek eigenlijk alleen Engels met hem. Opmerkingen als "pass me the afstands-bediening" hoorde je regelmatig bij ons thuis."

COEN LEON HAAK (23):

"Van elke ervaring leer je. Bewust en onbewust."

MAGDALINI THYMI (27):

"Een taal spreken is iets anders dan een taal beheersen."

Magdalini: "Mijn nationaliteiten zijn de Griekse én Nederlandse. Ik ben Griekse van geboorte, en sinds mijn 23e woon ik in Nederland. Dat kan, omdat ik Nederlands heb geleerd in Griekenland. **Naar Nederland verhuizen heeft mijn leven verrijkt, zowel qua werk als privé.** Al mis ik mijn familie, vrienden, het eten en de ontspannen aard van Griekenland.

Ik kom uit een 'half-half' gezin: mijn moeder is Nederlands, mijn vader Grieks, mijn broer heeft net als ik twee nationaliteiten. Thuis spraken we ook beide talen, wat tot grappige verhaspelde uitdrukkingen leidde aan de keukentafel. Ik heb tot mijn 23^e in Griekenland regulier Grieks onderwijs gevolgd tot aan de universiteit. Daarnaast volgde ik Nederlands onderwijs bij NTC (Nederlandse Taal- en Cultuurschool red.) De Leeuwenbekjes. Uiteindelijk had ik een Griekse bachelor en master op zak, en een extra taal. Zo vertrok ik naar Nederland, waar ik nu al vier jaar in Amsterdam woon.

Ik werk als tandarts, ben in opleiding om tandarts-gnatholoog te worden - dat is een specialist op het gebied van kauwen - en ik ben aan het promoveren. Daarvoor is een goede beheersing van de Nederlandse taal belangrijk. Maar ook als persoon heb je veel baat bij een tweetalige opvoeding. Je ontwikkelt je meer op emotioneel en sociaal vlak en het past goed in een multiculturele samenleving. Met alleen kunnen lezen en spreken, beheers je een taal nog niet. Je moet de taal kunnen schrijven en de structuur ervan begrijpen. Ik vond het als kind heel waardevol om contact te hebben met andere kinderen uit gemengde gezinnen. De lessen zelf waren ook bijzonder, omdat de lesonderwerpen heel anders waren dan op de Griekse school. Voor mij vulden de twee typen onderwijs elkaar perfect aan."

#2032 EEN BLIK VOORUIT, VANUIT DE WERELD VAN VANDAAG

Kinderen zijn de toekomst. Een waar cliché. Natuurlijk willen we het beste voor onze kinderen; een gelukkig leven, vol zelfvertrouwen, vol verwachtingen en geloof in hun eigen kracht. Ook voor onze maatschappij ligt de toekomst bij onze kinderen. Zij bouwen voort op wat er is, ontwikkelen nieuwe richtingen en bepalen of we als klein land die grote natie blijven. Om nog maar eens een cliché aan te halen.

Als ik naar de toekomst kijk zie ik een steeds internationalere wereld, waarin communicatie een hoofdrol speelt. Het werkelijk begrijpen van de ander, het mee kunnen praten en daardoor mee kunnen doen, en het ontplooiën van initiatieven staat of valt met waarlijke communicatie. Niet alleen kunnen vertellen wat je zelf wilt en denkt, maar je ook echt kunnen verplaatsen in de ander, over de grenzen van cultuurverschillen heen.

Met gemak meertalig dankzij de moedertaal

Een prachtig voorbeeld van kinderen die goed voorbereid zijn op deze toekomst, zijn de kinderen die nu al meertalig opgroeien. De kinderen die een andere cultuur aan den lijve ondervinden, en zich ondertussen bewust zijn en blijven van hun eigen wortels, hun eigen identiteit. Zij kunnen spiegelen en vergelijken, begrijpen en groeien, omdat ze krachtig in zichzelf staan en daardoor de beweging naar de ander kunnen maken. Zij zijn wereldburgers met Nederlandse roots.

Het belang van je moedertaal, de taal waarin je denkt en voelt, is groter dan vaak wordt erkend. Juist de nuances, de scherpte, de humor, culturele connotaties en de vertrouwdheid die alleen de moedertaal biedt, maken van praten echt communiceren. Nu pleit ik niet voor het alleenrecht van de moedertaal. Het is een verrijking meerdere talen te kunnen spreken en lezen. Je moedertaal, voor mij het Nederlands, is de basis voor meertaligheid en weerspiegelt Nederland als uitvalsbasis voor de wereld.

Durf groots te denken, in je eigen taal

Ik vind dat we de Nederlandse taal te gemakkelijk naast ons neerleggen. We zien het Nederlands als vanzelfsprekend en gaan er onzorgvuldig mee om. Er zijn ook meer en meer klachten dat mensen zichzelf steeds minder goed in het Nederlands kunnen uitdrukken. Het Nederlands degradeert zo tot een 'huis-, tuin- en keukentaal'. Deze verarming wil ik het Nederlands (en Nederland) uit alle macht besparen. Ik verwacht dat de technologie mij daarbij te hulp komt. Het niveau van digitale, 'real time'-vertalingen wordt met de dag

beter. Waarom zouden we nu onze taal inleveren als we elkaar over een paar jaar met een eenvoudige chip moeiteloos in elk onze eigen taal kunnen verstaan?

Onze ambassadeurs

Ik vind het een voorrecht, een noodzakelijk voorrecht, dat NOB Nederlandse kinderen en jongeren die in het buitenland wonen kan ondersteunen in het behoud van hun moedertaal. De 15.000 leerlingen in het buitenland zijn kleine motortjes, die een rol van betekenis spelen in de ontwikkeling van onze maatschappij. Op economisch vlak en op sociaal vlak. Of deze wereldburgers zich na hun buitenlandavontuur weer in Nederland of Vlaanderen vestigen of niet; zij zijn onze jonge ambassadeurs. Zij omarmen de wereld vanuit hun eigen identiteit. Zonder angst voor het vreemde, maar vanuit begrip en respect voor het andere. Ze maken Nederland en Vlaanderen groter dan onze landsgrenzen reiken, zorgen voor onze aanwezigheid op alle plekken op de wereld die er toe doen, en op alle plekken waar we het verschil kunnen maken. En bovenal houden zij de Nederlandse taal en cultuur springlevend. In de wereld. En in hun hart.

Directeur NOB